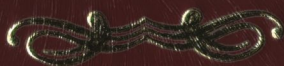

Roman Zawisliński

Dykcjonarz
Polski

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

100000340226

ROMAN ZAWILIŃSKI

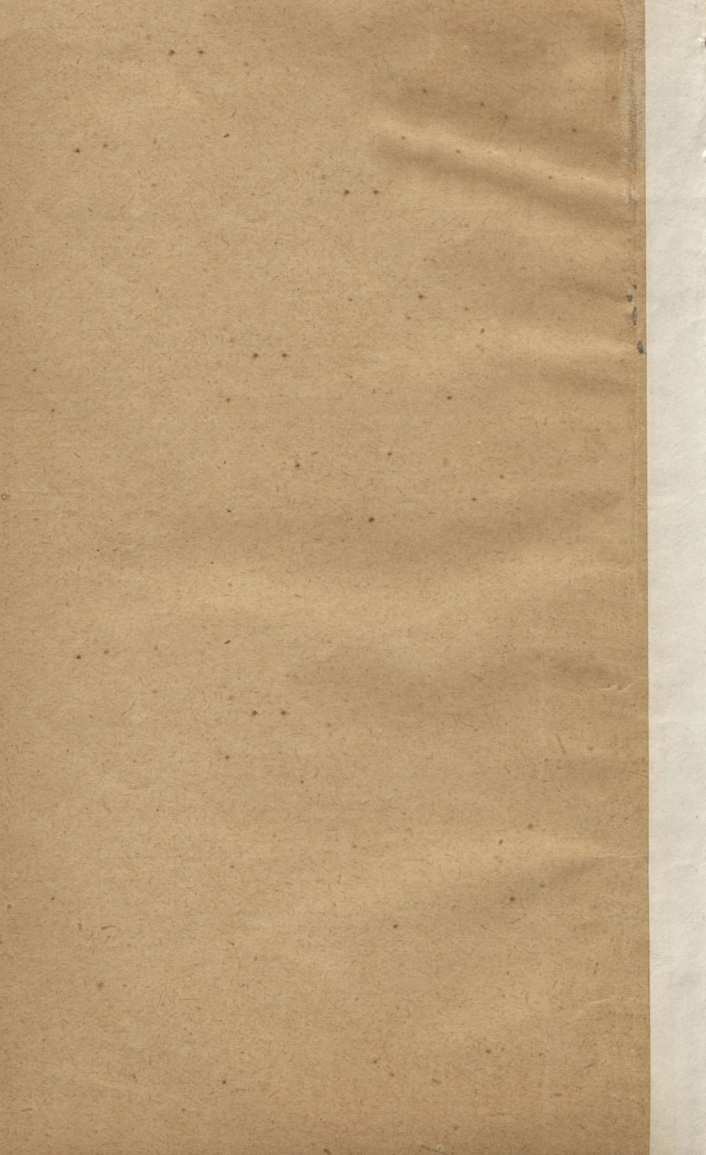
200/2
172 + 120/30
34
36

DYKCJONARZ POLSKI

ZBIÓR ALFABETYCZNY ŻWROTÓW I WY-
RAŻEŃ NIEPEWNYCH LUB NIEJASNYCH.

W KRAKOWIE
NAKŁADEM KSIĘGARNI S. A. KRZYŻANOWSKIEGO.
1922.

ROMAN ZAWILIŃSKI

DYKCJONARZ POLSKI

ZBIÓR ALFABETYCZNY ZWROTÓW I WY-
RAŻEŃ NIEPEWNYCH LUB NIEJASNYCH.

W KRAKOWIE
NAKŁADEM KSIĘGARNI S. A. KRZYŻANOWSKIEGO.

1922.

CIĄŻEK STUDENTÓW ARCHITEKTURY
PRZY AKADEMII GÓRNICZEJ
W KRAKOWIE

I 3.0241

DRUKARNIA ZWIĄZKOWA W KRAKOWIE, UL. MIKOŁAJSKA
pod zarządem J. Dziubanowskiego.

Akc. Nr.

4224/51

SŁOWO WSTĘPNE.

Potrzeba podręcznej książeczki, któraby dawała w porządku alfabetycznym doraźne pouczenie, jak ma być dobrze po polsku pod względem formy czy składni — odczuwana jest żywo a obecnie żywiej niż dawniej. Ale tu idzie nie o gruntowny i szeroki wykład; trzeba bowiem w chwili potrzeby zajrzeć, prędko uzyskać orientację, i dalej pisać.

Wszystkie dotąd wydane wykazy błędów od Skobla począwszy są albo dawno wyczerpane, a więc trudne do nabycia, albo też składają się z szeregu książek, w których poszukiwanie potrzebnego zwrotu, zajęłoby bardzo wiele czasu. Roczników „Poradnika językowego“ jest już osiemnaście i w nich samych, chociaż zaopatrzonych w szczegółowy wykaz, jest szukanie mozolne i długie. Aby potrzebie powyżej wskazanej uczynić zadość, zestawiliśmy stosowny materiał (nie wszystek!) wszystkich z tego zakresu publikacji w jeden alfabetyczny wykaz, który dla odróżnienia od słownika, obejmującego cały skarb języka, nazwaliśmy „Dykcjonarzem polskim“. Rzecz pojęta jako informator doraźny; tylko tu i ówdzie podaje obszerniejsze umotywowanie; szczegółowe bowiem rozstrząsania znajdzie chętny czytelnik we wskazanych poniżej książkach. Znaczna część wyrazów jest obcego pochodzenia; zależało nam na tem, aby podać polskie równoznaczniki i zachęcić do odrzucenia obczyzny, gdzie się to stać może łatwo i bez szkody, a owszem z pożytkiem języka ojczystego.

WYKAZ SKRÓCEN AUTORÓW.

- Bl.** = Bliziński Józef: Barbaryzmy i dziwolągi językowe. Kraków, 1888.
- D.** = Dalbor Wład. dr.: O poprawę języka urzędowego. Lwów, 1918.
- K.** = Krasnowolski Antoni: Najpospolitsze błędy językowe, wyd. 3. Warszawa, 1919.
- Kr.** = Kryński Antoni Adam: Jak nie należy mówić i pisać po polsku. Warszawa, 1920.
- Par.** = Parylak Piotr: Mieszaniny językowe Lwów.
- Pass.** = Passendorfer Artur: Błędy językowe. Wydanie 2. Lwów, 1904.
- Sk.** = Skobel Fryderyk dr.: O skażeniu języka polskiego w dziennikach i mowie potocznej. 3 zeszyty. Kraków, 1870—1877.
- SzW.** = Szczerbowicz — Wieczór Ludomir: O skażeniu obecnem języka polskiego w prasie. Płock, 1881.
- W.** = Walicki Aleksander: Błędy nasze w mowie i piśmie. Kraków, 1886.
- I. 16.** = Liczby rzymskie wskazują rocznik, a arabskie stronicie „Poradnika językowego“.

OBJAŚNIENIE SKRÓCEN.

- arch.** = archaiczne, przestarzałe
- gal.** = galicyzm, wzięte z języka franc.
- germ.** = germanizm, wzięte z jęz. niem.
- łac.** = z języka łacińskiego.
- l.** = lepiej.
- N.** = nowotwór.
- pol.** = po polsku.
- prow.** = prowincjonalizm.
- ross.** = z rosyjskiego.
-

A.

- A** w znaczeniu **lecz** (ross.) np. nie kuzyn **a** brat, po pol. nie kuzyn **lecz** brat, SzW., K., X, 90.
- a to, i to**, lepiej: mianowicie, to jest — Kr.
- abominacja** pol. obrzydzenie, wstręt — K.
- abonament** pol. przedpłata — K. Pass.
- absencja** pol. nieobecność — Pass. Kr.
- absolucja** pol. rozgrzeszenie — K.
- absorbować** pol. pochłaniać — Sk.
- abstrahować** pol. nie dbać, nie oglądać się na co — Sk.
- abstynencja** pol. wstrzemięźliwość, powściągliwość — Kr.
- adaptacja** pol. przekształcenie Bl., przerobienie, zastosowanie — Kr.
- adherent** pol. stronnik — K.
- admiracja** pol. podziw — K., uwielbienie — Pass.
- admonicja** pol. napomnienie — K., przestroga, ostrzeżenie, Pass.
- adoracja** pol. uwielbienie — K., ubóstwianie, cześć — Pass.
- adresa** l. **adres** (tak przyjęty do języka pol. fr. adresse), I., 93.
- adwersarz** pol. przeciwnik — K., nieprzyjaciel — Pass.
- agnoskować** pol. uznać, przyznać — Kr.
- agresywny** pol. zaczepny — Bl.
- akta** = zbiór dokumentów; dop. akt, Kr. Pass.
- akty** = części utworów dramatycznych; dop. aktów — Kr. Pass.
- aksjomat** pol. pewnik — K.
- akurat** pol. właśnie, w sam raz — SzW., K., Pass.
- album to lub ten**, ze względu na odmianę, lepiej używać rodzaju męsk., II, 59, Pass.
- amator** pol. miłośnik — K.
- Amerykan** l. Amerykanów (jak Hiszpanie, Hiszpanów) — K.
- amfiteatra** l. amfiteatry I, 138, Pass.
- analfabeta** l. niepiśmienny, Bl.
- animozja** pol. popędliwość, zapalczywość — Sk.
- anulować** pol. unieważniać, znosić — Sk., Kr. D.; odwoływać, umarzać — Pass.
- ansa** pol. uraza, gniew, II, 74, niechęć, złość — Pass.
- antrepreneur** pol. przedsiębiorca — K.
- aparat** pol. przyrząd, K., Pass.
- aplauz** pol. poklask, K., Pass.
- apetyczny**, nie apetytny, V 148.

arbiter pol. rozjemca — K.
arena pol. pole walki — K.
architekta l. architekt — Pass., Kr.
artylerzycki l. artyleryjski, II, 135.
asekuracja pol. ubezpieczenie — K., Pass.
asenterować pol. wziąć do wojska — Sk.
asenterunek pol. pobór, branka — Kr., Sk.
aspiracja (aspiracje) pol. dążność, cel — W.
asygnacja pol. przekaz — K.
atelier pol. pracownia — Bl., Pass.
atentat pol. zamach — W.; napaść — Pass.

atestat pol. świadectwo — K.
atrakcja pol. ciężenie, przyciąganie, ponęta — K.
audjencja pol. posłuchanie — Pas., K.
auspicje pol. wróżba — Bl.
australijski lepiej **australski** tak, jak bawarski (Bawaryja), bułgarski (Bułgaryja), rumuński (Rumunja), perski (Persja) — I, 5. 135.
autorytet pol. powaga — Sk.
awizacja pol. zawiadomienie, K.
ażali lepiej **azali** — X, 44. Kr.
Azja Mała lepiej **Azja Mniejsza** (z łac. Asia Minor), VI, 144. VIII, 58. IX, 105 — SzW.

B.

Babka proszalna lepiej: żebrazka — VI, 8.
badanie nad czem lepiej: badanie czego — K., ale studja nad... I, 104.
Bałtyk nie **Baltyk** z litewsk. b a ł t a s = biały — V, 101.
banalny pol. oklepany — K., Pas.; pospolity — Sk.
bał się otworzyć usta l. ust — K.
banhof pol. dworzec, K., Pass.
barki (ramiona) barków, a barka (łódka), lmn. barki, bark, Par. Pass.
batuta pol. pałeczka — Bl.
baumkuchen pol. sękacz — IV, 94.
baisa, hossa (fr. baise, hausse) pol. zniżka, wyżka — Bl.

bezechlebie (ross.) pol. brak chleba — SzW.
bezlitościwy (ross.) pol. niełitościwy — SzW.
bezpodzielny (ross.) pol. niepodzielny — SzW.
bezprzerwny (ross.) pol. nieprzerwany — SzW.
bezprzestanny (ross.) pol. nieustanny — SzW.
beźślubny (ross.) pol. nieślubny — SzW.
bezwodzie (ross.) pol. brak wody — SzW.
będąc pozbawiony lepiej krótko: pozbawiony, bo to już jest imiesłów — I, 31.
będę pisać i będę pisał bez różnicy — I, 153. K., Pass.
biodro (ross.) pol. udo — III, 97.

- biore** na uwagę lub pod uwagę bez różnicy — II, 42.
- biskup Orleanu** (germ.) pol. biskup orleański — K.
- biuletyn** nie **buletyn**, **biuro** nie **bióro** (fr. buletin, bureau) — I, 84.
- blaga** pol. gadanina, przechwalanie się — Pass.
- blagier** pol. blazgoń, niekiedy: fanfaron — Sk.; samochwał, pyszałek — Pass.
- blagować** pol. bajać, pleść — Sk.; łgać, mydlić oczy — Pass.
- bliżej listownie** (germ.) l. dokładniej uwiadomię listownie — SzW.
- błąd serca** (n. Herzfehler) pol. wada sercowa — I, 73.
- blonie** n. (dop. błonia, cel. błoniu... Imn. błonia, błoni, błoniom); lepiej niż **ta błoń**, III, 6 — Pass.
- błysk światowy** (ross.) pol. polor, ogłada — III, 32.
- bodzony** — **bodzeni** l. bodziony, bodzieni — II, 95.
- bojał się** (prow.) l. bał się — K.
- bluzczarka** l. bluziarka, K. (nie ma nic do czynienia z bluzczem).
- bombast** pol. przesada, napuszoność — Bl.
- bombastyczny** pol. napuszony — K.
- bowiem** zawsze na 2 miejscu, K. (On bowiem... nie: bowiem on...).
- bór** przym. borowski — II, 131.
- brać komisowe z abonenta** (ross.) pol. od abonenta — SzW.
- brać udział** l. uczestniczyć — V, 112.
- brać w osłonę** l. otoczyć opieką — Sk.
- brakuje czego** (nie: co!) np. brakuje Jana, lampy, podpisu... — X, 40.
- brakowała monografia** l. brakowało monografji I, 76 — K.
- co ci brakuje?** (germ.) pol. co ci dolega, co ci jest? — K.
- braterstwo** (brat i siostra) nie bratostwo — I, 130.
- broczyć we krwi** l. br. krwią, II, 99.
- bronić co czy czego?** Jeżeli bronić komu to czego, bo wtedy bronić = zabraniać, przeszkadzać; bronić kogo = zasłaniać, ochraniać — I, 41.
- bronić ojczyzny** (nie ojczyznę) K., br. prawego brzegu — SzW.
- Bronowice** przym. bronowski, II, 131.
- browarniany** l. browarny — I, 57.
- brudnowski** l. brudzieński (bródzieński—Brodziński), Kutnowski l. Kucieński, lipnowski l. lipieński... I, 118, III, 125.
- brytregier** pol. listonosz — K.
- Brześć, Brzesko**, przym. brzeski, II, 130.
- brzytew** l. brzytwa, brzytwy, K.
- Buda** przym. budziński — II, 130.

Budziska przym. budziski — II, 132.

bukiet pol. równianka — K.

burżuazja pol. mieszczaństwo, Bl.

Busk przym. buski, II, 132.

Bużenin przym. bużeński, II, 131.

być na porządku dziennem l.

jest zjawiskiem codziennym, jest pospolita — Sk.

być na dalekiem polu l. jeszcze daleko do... — Sk.

być w walce (germ.) pol. walczyć, ścierać się — III, 159.

było nie było (ross.) pol. na chybił trafił — VII, 124.

C. Cz.

Całe żyto (ross.) pol. wszystko żyto — II, 30.

celny i cłowy (cło) bez różnicy — II, 54. Pass.

centkowany z stł. cęta = drobny pieniądz; cętka stąd cętkowany — I, 38.

centr (centrum) (ross.) l. środowisko — III, 64.

centrum pol. środek; **centrowy** = środkowy; **centrowiec** = poseł ze środka — I, 13.

chabowiański (od Chabówki) l. chabowski — II, 116.

charakter służbowy l. stopień służbowy — D.

charakterystyczny pol. znamieny — K., Pass.

chęć ujrzeć l. chęć ujrzenia, K.

chimera pol. urojenie — K., Pass.

chodzi na uniwersytet l. chodzi do uniw. — Sk.

chodzić koło czego l. hodować — III, 27.

chodzi o to = **idzie o to**, równe w użyciu od najdawn. czasów — I, 29.

chód pociągu (ross.) pol. ruch pociągu — VI, 108.

chromiący l. chromający, IV, 41.

chrześcijaństwo l. chrześcijaństwo — SzW., K.

chwieii l. **chwiali** — K., Pass.

ci, kto... (ross.) pol. ci, którzy... — K.

ciekawy na... l. **ciekawy czego...** — I, 72. Pass.

ciemne strony (ross.) l. **ujemne strony** — VIII, 61.

ciemna osobistość (ross.) pol. głupia, ograniczona, X, 105.

cień, cienia (nie cieniu!), SzW.

cień ten, rzadziej ta — III, 128, Pass.

cierpiący jestem l. **jestem chory, cierpię** — Par.

cieszyć się na co (germ.) bardzo rozpowszechnione, o ile idzie o coś, co będzie, nie co było, I, 61; **cieszę się z tego co było...** **cieszę się na to, co będzie;** **cieszyć się czem, lub z czego poleca Kr.;** **cieszę się naprzód, że...** **z radością oczekuję...** poleca K.

- ciężki orzech do zgryzienia** l. twardy orzech — Kr.
- co sobie życzysz?** l. czego sobie życzysz? — K.
- co z tobą?** l. co tobie? — I, 122.
- coś się dowiedział?** l. czegoś się dowiedział? — K.
- coupé** pol. przedział — Bl.
- cuda i cudy** bez różnicy — IX, 119. inaczej Pass.
- cug** pol. przeciąg, przewiew — K.
- cyniczny w rodzie** (ross.) pol. w rodzaju, w guście — IV, 43.
- cyrkularny** pol. okólnikowy — Kr.
- cyrkularz** pol. okólnik — K.
- cytat** l. cytata ż. — II, 120. III, 14.
- Czarnocice** przym. **czarnocki**, II, 130.
- czas ma** (germ.) pol. na to dość czasu — K.
- czas ma jeszcze** pol. jeszcze dość czasu — K.
- czasokres** (germ.) l. czas, okres czasu — III, 99.
- czeladź, czeladzie** l. czeladnicy — K.
- czem raz bardziej** l. coraz bardziej — Kr.
- czem — tem** (ross.) pol. im — tem — K. Pass.
- czy aby prow.** = czy tylko — IV, 15.
- czy — lub** l. czy — czy — K.
- czynię uważnym** l. zwracam uwagę — Sk., Pass.
- czelny, czelność** l. bezczelny, bezczelność — W.
- czucie utrzymywać** (germ.) pol. związek, jedność utrzymywać — Bl.
- czekolada** l. czekolada (fr. chocolate) — V, 71.
- czerstwy człowiek** (ross.) pol. oschły człowiek — III, 63.
- Czerwieńsk**, przym. **czerveński** — II, 132.
- człowiek czynu** (germ.) pol. człowiek czynny, energiczny — I, 31. Pass.
- człowiek idei** pol. człowiek służący idei — I, 31.
- czteronogi** (ross.) pol. czworo- nożny — SzW.
- cztery zwłoki** l. **czworo zwłok**, bo zwłoki używa się tylko w l. mn. a takie rzeczowniki łączą się tylko z liczebnikami zbiorowymi nie z głównymi, np. dwoje tacek, sześcioro sani... — I, 30.
- ćma, ćmy.. ciem** (nie ćmów!) jak łyż — łyż, kry — kier, mgły — mgieł, gry — gier, I, 120. Pass.

D.

- Da się** (nie da się) **powie- dzieć** (germ.) l. nie można powiedzieć — I, 32.
- Dać wyraz nadziei** l. wyrazić nadzieję — Kr.
- dać się słyszeć, widzieć** l. odezwać się, ukazać się — K.

- daje do myślenia** l. zastanawia — Sk.
- dalej nie idzie** (niem. es geht nicht weiter) l. lepiej nie można, niepodobna — W.
- Daleszyce** — przym. daleski, II, 131.
- dama klasowa** l. gospodyni, opiekunka klasy — III, 29.
- dane, pewne dane** l. szczegóły, wiadomości — Sk.
- dany, dane** l. opuszczać lub oddawać przez jaki, pewien, ten — K.
- danne** (ross.) pol. daty, szczegóły — II, 30.
- (w) danym razie** l. w tym razie — II, 152. w pewnym przypadku — Sk.
- datuje od chwili** l. datuje się od... — VIII, 88.
- dawać wolny bieg** l. popuszczać wodze — Sk.
- dawno przed...** (ross.) pol. na długo przed... SzW.
- debiut** (fr.) l. występ — W.; pierwszy występ — Sk, Pass.
- dedukować** pol. wnioskować, wnosić — SzW.
- defekt** pol. brak, niedostatek, K., Pass.
- deficyt** pol. niedobór — K., Pass.
- deklaracja** pol. oświadczenie, K.; oznajmienie, zobowiązanie — Pass.
- dekret** pol. rozporządzenie — K.; mianowanie — Sk.
- delikatesy** pol. przysmaki, W.
- delożować** pol. przenieść, przeprowadzać — Kr.
- demarkacja** pol. rozgraniczenie — K.
- dementować** pol. zaprzeczyć, zadać kłam — Sk., Kr.
- demolować** pol. burzyć, niszczyć — Pass., Kr.
- demontować** pol. rozbijać, rozbierać na części — Kr.
- deprecjacja** pol. obniżenie ceny — I, 32.
- deprymować** pol. obniżyć, pogłębić — Sk.; przygniatać, trapić — Pass.
- deprymujący** pol. przygniębiający — Bl.
- desawuować** pol. wypierać się, Bl., nie uznawać — Kr.; odwołać — Sk.
- desinfekować** pol. odkazić — Sk.
- desperacja** pol. rozpacz — K.; zwątpienie — Pass.
- desygnować** pol. przeznaczyć, Kr.
- deszcze czy dżdże?** Jedno i drugie — II, 8. Pass.
- deszczochron** (parasol) pol. brożek — K.
- dewastować** pol. zniszczyć — Kr.
- dezelować** pol. zniszczyć, zedrzyć — Sk.
- dezorientować** pol. zbić z tropu — Sk.
- dla** niepotrzebne w nazwach: Bank dla przemysłu = Bank przemysłowy; Muzeum dla sztuki = Muzeum sztuki — IV, 38; Katedra fizyki — Kr.
- dla użytku** szkół (książka) l. do użytku — Kr.

- dla siebie sam** (germ.) pol. sam w sobie — Kr.
- (na) dłoni leży** (germ.) pol. to rzecz jasna, oczywista — K.
- długa 10 m. l. długości 10 m., D.**
- dobra rycerskie l. dobra szlacheckie** — Sk.
- dobrych 5 minut** (trwał hałas) l. dobre 5 minut — II, 42.
- dobrze później l. znacznie później** — II, 102.
- dochodny** (Now.) l. intratny, korzystny — I, 140.
- dodać powagę l. dodać powagi** — K.
- dotadni, przechodni, zbytni, nie dodatny, przechodny, zbytny** — II, 116.
- dokazać w znac. dowieść l. wykazać** — K., Pass.
- dokonać wszystko** — l. dok. wszystkiego — K.
- doktorka filozofji** (o kobiecie) nie doktor (dr.), tego wymaga język polski — I, 118.
- doktor l. doktor** — Kr., Pass.
- dola** (ross.) pol. cząstka — SzW.
- dom chorych l. szpital** (niemocnica) — Sk.
- dom karny l. więzienie** — Sk.
- domeny l. dobra skarbowe**, Sk.
- dominować** pol. górować, panować — K., przodować — Sk.
- domyślić się, jak n a m y ś l i ć się, w y m y ś l i ć, z m y ś l i ć** — tylko jedno pomysleć ma e niezmienione jak m y ś l e ć — I, 100. Pass.
- dopiąć cel l. dopiąć celu** — L., Pass.
- dopytywać się za kim l. o kogo** — II, 58. Pass.
- dorobkiewicz l. dorobkowiec**, K. Obie postaci równe — III, 24.
- dorożka l. doróżka jak r o g ó ż k a, p o g r ó ż k a** — I, 129. Pass.
- dostać czego np. biletów** (nie bilety!) — I, 140 Pass.
- dostać nosa l. dostać po nosie, dostać naganę** — Sk.
- dostało się dwie trzecie l. dostały się dwie trzecie** — III, 60.
- doszukiwać się l. szukać, poszukiwać** — SzW.
- dościąły owoc l. dojrzały** — VIII, 6.
- dośćgnąć celu** (ross.) pol. dopiąć celu, osiągnąć cel, K.
- dośćgnąć sztuki** (ross.) pol. osiągnąć — IV, 42.
- dotacja** pol. uposażenie — Sk.
- dotknął ranę l. dotknął rany**, K., Pass.
- dotrzymał słowo l. dotrzymał słowa** — K., Pass.
- dotycze** (arch.) nowsze: dotyczy — I, 92. Pass.
- dotyczący** = do nich należący, ich... — II, K.
- dotyczyć czego l. dotyczyć się czego** — II, 137.
- doza** pol. dawka — K.
- doznajemy uczucie l. doznajemy uczucia** — K.
- Dr. Anna S. l. Doktorka Anna S.** — Doktorem może być tylko mężczyzna, a kobieta

bywa nauczycielką, lekarką, lektorką, a więc i doktorką — XI, 119.

dratwa l. dratew, dratwi, dratwie — K.

drażnić, drażliwy (prow.) l. drażnić, drażliwy, K., Pass.

droguerja pol. skład apteczny — III, 9.

druga rzecz (ross.) pol. to co innego — K.

drugi (ross.) pol. inny (przy rzeczowniku) — SzW.

druh i druch (druchna) bez różnicy — II, 113.

drzewostan l. las (jedlina, sosnina, buczyna...) — Sk.

drzwiowy, drzwiiany l. do drzwi, od drzwi — IV, 89.

duży — ma znaczenie: fizycznie tęży, silny (nie można go zawsze używać zamiast wielki, — I, 39).

dwa a dwa jest cztery nie są, bo orzeczenie stosujemy do formy, nie do znaczenia; a więc skoro pięć, sześć, siedem są co do formy rzeczownikami i mówimy: pięć a pięć jest dziesięć, stosujemy to samo i do niższych liczb: jeden, cztery — I, 102.

dwadzieścia jeden stołów albo **dwadzieścia stołów i jeden** — III, 78.

dwie osób l. dwie osoby, SzW.

dwie bułek i trzy rogali l. dwie bułki i trzy rogałe, bo liczebni: jeden, dwa, trzy i cztery uważa się

za przymiotniki i dlatego składają się z rzeczownikami jak przymiotniki. Dopiero od pięciu dalej stawia się przy liczebniku rzeczownik w dopełniaczu, bo ten liczebnik jest rzeczownikiem, a więc: pięć stawów, sześć łódek, dziewięć panien itp., I, 7. Pass.

dwoch l. **dwóch** (albo dwu, dwuch) — II, 98. Pass.

dwóch wilków widziałem, lub **dwa wilki** — K., bo nieosobowe jako dopełnienie, stawia się w bierniku nie w dopełniaczu, to też źle jest powiedziane: **dwóch** zajęcy zabił, lecz musi być poprawnie: **dwa** zajęce — SzW.

dwoje nie **dwa**, jeżeli mowa o dwu osobach różnych rodzajów, lub o przedmiotach, używanych tylko w l. podw. lub mnogiej; np. **dwoje** rodzeństwa, **dwoje** drzwi — I, 88. Źle tedy jest: **dwoje** chłopaków, lecz **dwa** chłopaki, bo **dwoje**, to on i ona, **dwoma** końmi na rodz. męski, ale **dwie** ma krowami na r. ż. **dwuma** (now.) nieużywany. — I, 91. A więc: **dwie**ma rękami, **obie**ma rękami l. **rękoma** (tak jak uszyma, oczyma), I, 53.

dwór otacza dom (ross.) pol. dziedziniec, podwórze, II, 29.

- dworzec Stryj** pol. dworzec stryjski — VI, 89.
- dwu — dwóch — dwóch** bez różnicy; prawidłowe i najstarsze: **dwu** — I, 91.
- dyferencja** pol. różnica, niezgodność, odmienność — SzW.
- dyferencjacja** pol. zróżniczkowanie — K.
- dyktówka** (ross.) pol. dyktat — I, 147.
- dyletantyzujący** l. dyletant, amator — I, 32.
- dyscyplina** pol. karność — K., porządek — Pass., Sk.
- dyskusja** pol. roztrząsanie — I, 133.
- dyslokacja** pol. rozmieszczenie — K.
- dysonans** pol. rozdzźwięk, K.; niezgodność, rozstrój, Pass.
- dziecko, rodzice którego...** (ross.) l. dz. którego rodzice... — K.
- dzięki zarazie** l. wskutek zarazy, z powodu zarazy — III, 100.
- dziecięcy a dziecienny?** bez różnicy znaczenia — II, 23.
- dzieła pośmiertne** — nonsens; należy pisać: wydanie pośmiertne dzieł... — SzW.
- dziesiątek (m.) i dziesiątka (ż.)** bez różnicy, ale prawidłowiej jest: dziesiątka jak i dwójka, piątka, setka, tysiącza — III, 94.
- dziewierz** (arch.) brat męża lub żony, szwagier, III, 83.

E.

- Echo** pol. odgłos, oddźwięk, K., Pass.
- edukacja** pol. wychowanie — K., wykształcenie — Pass.
- edycja** pol. wydanie — K.; nakład — Pass.
- egzageracja** pol. przesada, K.
- egzaltacja** pol. uniesienie, K.
- egzamin na przyjęcie** (ross.) pol. egzamin wstępny — IV, 98.
- egzamin składać** l. egz. zdawać — X, 95.
- egzystencja** pol. istnienie, byt, życie — Sk., Pass., K.
- eksces** pol. wybryk, K., bezprawie, przestępstwo, Pass.
- eksklamacja** pol. okrzyk, wykrzyknik — SzW.
- ekskursja** pol. wyprawa, wycieczka — K., Pass.
- ekspanzja** pol. rozszerzenie się — Kr.
- ekspedycja** pol. wyprawa, K., wysyłka — Pass.
- ekspens** pol. wydatek, K, koszt, nakład, rozchód — Pass.
- ekspert** pol. znawca — Bl.
- eksperymentować** pol. czynić doświadczenia — Sk.
- eksploatować** pol. wydobyć, wyzyskać — Sk.
- eksplozja** pol. wybuch, K, Pass.
- ekspонат** pol. przedmiot wystawiony — I, 32.
- eksponować się** pol. narażać się, wystawiać się na co — Kr.

eksport pol. wywóz, K., Pass., (import pol. przywóz, nie wwóz!).

eksportacja pol. wyprowadzenie zwłok — K., pogrzeb, wywożenie — Pass.

ekspres pol. posłaniec, posługacz — Bl., Pass.

ekstaza pol. zachwyty — K., uniesienie — Pass.

ekstern l. eksternista, I, 130.

Elbląg przym. elbląski (nie elbląski!) — II, 130.

element pol. żywioł, pierwiastek, składnik — K., Pass.

elementarna klęska l. powódź, gradobicie — Sk.

emancypacja pol. wyzwolenie, usamowolnienie — K.

emblem pol. godło — K.

emendacje pol. poprawki, sprostowania — Kr.

emigrant pol. wychodźca — K., Pass.

emisariusz pol. wysłannik — K.

emocja pol. wzruszenie — K.

emulacja pol. współzawodnictwo — K., Pass.

en bloc pol. w całości — Sk., bez zmiany.

entuzjazm pol. zapał, K., uniesienie, zachwyty — Pass.

entuzjazmować się pol. unosić się nad czemś — Sk.

enuncjacja pol. oświadczenie, przemówienie — Kr.

erudyta l. erudyta — K.

Eskimos, Eskimosi (nie Eskimowie!) — III, 77. Eskim, Eskimka, Eskimowie — K.

etykieta l. napis — III, 29.

exposé l. sprawozdanie, Bl.

ewolucja pol. rozwój — K.

F.

Falszywa droga (germ.) l. niewłaściwa, zła droga — K.

fascynujący pol. pociągający, olśniewający — Kr.

fasja pol. zeznanie — Sk.

faworyt pol. ulubieniec — K.

faza pol. obrót, okres, droga — Sk.

feler (germ.) pol. błąd, wada — K.

fenomen pol. zjawisko — K., rzecz rzadka — Pass.

fiasco pol. niepowodzenie — Bl.

fikcja pol. zmyślenie — K., urojenie, wymysł, utwór wyobraźni — Pass.

filharmonijny czy **filharmoniczny**? Tylko drugi, o ile idzie o koncert, orkiestrę, bo pierwszego można użyć tylko o dźwięku — II, 8.

finalizowanie pol. ukończenie — Kr.

figować pol. zmyślać — Kr.

fizyczny nie **fizykalny** (niem.) np. gabinet l. sala muzyczna, gimnastyczna... nie muzykalna! — Sk., I, 96.

flaszka z piwa (prow.) l. flaszka po piwie — Kr.

forszus pol. zaliczka — K., zadatek — Pass.

- Franciszkan i Franciszkanów** jak Bernardynów, Kapucynów — I, 148.
- fraza** (ross.) l. frazes — IV, 43. SzW.
- Frenkel, Frenkla** jak Hempel (Hempla), Mendel (Mendla). (Jankiel ma w Mick. Jankla i Jankiela) — I, 148.
- fruktyfikować** pol. przynosić korzyść, pożytek — Kr.
- fungować** pol. sprawować urząd — Bl.; być czynnym, urzędować — Kr.
- funkcjonariusz** pol. pracownik, I, 124.
- funkcjonować** pol. sprawować czynności, działać, Sk., Pass.
- fuzja** pol. zlanie się, połączenie — Kr., Pass.; skojarzenie — I, 28.
- fuzja stronnictw** pol. połączenie się — Sk.

G.

- Gaj** przym. gajewski — II, 131.
- gałęź** l. **gałąź** (gałęzi, gałęzie, jak żołądź, żołądzi, żołądzie) — SzW., K., Pass., III, 113.
- garnizon** pol. załoga — K.
- gawor, gowor, gaworzyć** (ross.) l. gwara, gawęda, gawędzić — SzW.
- Gdańsk** przym. gdański — II, 132.
- gdzie idziesz?** l. dokąd idziesz? — IV, 92. Pass.
- gdziebyśmy nie byli** (ross.) pol. gdziekolwiek, jesteście — K.
- gdzieś w połowie** l. około połowy — Kr.
- gdzieżby nie** l. czemużby nie, SzW.
- genealogja** pol. rodowód — K.
- generacja** pol. pokolenie — K., Pass.
- generyczny** pol. rodzajowy — K.
- geneza** pol. powstanie, źródło, Sk.; pochodzenie, rodowód, Pass, K.
- genjusz narodowy** (gal.) l. duch narodowy — K.
- geometrja** nie jeometrja — V, 70. Pass.
- gestykulować** l. wywijać rękami — Sk.
- gieś** (warsz. prow.) l. gęś — K., Pass.
- gimnazjsta** lub **gimnazjalista**, bez różnicy — V, 7. Pass.
- gimnazista** (ross.) l. gimnazjasta — SzW., I, 107. II, 106. K.
- głowa miasta** (ross.) pol. burmistrz, prezydent m. — IV, 94.
- głybka** (ross) pol. grudka, bryłka — II, 105.
- gniecony, gnieceni**, l. gnieciony, gniecieni, bo przed przyrostkiem — eny (ony) spgł. t, d, miękczą się na ć, dź — K.

gniot (ross.) pol. ucisk — VII, 114.

gouśne ćwiczenie (ross.) pol. złe ćwiczenie — IX, 26.

go biernik rodz. męsk. — je bier. rodz. nij. A więc: nie lubię miasta i opuszczam je chętnie (nie go!) — SzW. Pass. K. I, 6.

godzina (germ.) l. lekcja, rozkład lekcyj — K.

goły (sam, bez dodatków) np. goły fakt, gołe życie; **nagi** (bez obsłonek, upiększeń) np. naga prawda, naga rzeczywistość — K.

gorąc m. (prow.) l. **gorąco** nij. — IV, 36.

gorzelnik, gorzelny, gorzelany, przymiotnik ostatni niewłaściwy — I, 86.

gorzki l. **gorzki** — Kr.

Gostyn, Gostynin przym. gostyński — III, 124.

gościa (ross.) pol. gość — SzW.

górzec (ross.) pol. góral — SzW.

gra słów l. gra wyrazów — II, 151.

gracja pol. wdzięk — K.

grać w tennis l. w tenisa, jak w krokieta, w palanta, w taroka itp. — IV, 14.

graniczą o niemożliwość l. gr. z niemożliwością — II, 104. Kr.

gratulować pol. składać życzenia — Sk.; życzyć, pozdrawiać — Kr.

grawitować pol. ciążyć — SzW.

greka, łacina skrócenia łac. graeca, latina, dom. lingua. Skrócenia te są rozpozszecznione i potrzebne — I, 74.

Grodno przym. grodzieński (nie grodzieński!) — II, 131.

Gródek przym. gródecki — II, 130.

gust pol. smak — K.

gwarancja pol. poręka, rękojmia — Sk., K., Pass.

gwarantować pol. zabezpieczać, dawać rękojmię — W., Pass.

H.

Handlarz zboża, drzewa, koni — nie: zbożem, drzewem — V, 136. (Handel czego albo czem) — Pass.

Hindusi l. Hindowie — K.

hipotetyczny pol. warunkowy — K.

hochstapler — pol. oszust w wielkim stylu — II, 100.

holandzki (ross.) pol. hollenderski — II, 103.

horyzont pol. widnokrąg — K., Pass.

hospitować pol. nawiedzać, zwiedzać — Sk.

I.

I tak (ross.) pol. więc, tak więc... — SzW.

i w przeciwstawieniu błędne zam. a, np. różnica między psem i (a) wilkiem — K.

ich do rzecz. osob. męskich,

je do rzecz. rzeczowych

i niemęskich — K., Pass.;

a więc: mam konie i lubię

je (nie **ich**!); lubię książ-

ki i czytam je chciwie;

ale: mam dwóch wujów

i szanuję ich wielce, SzW.

idea lub **idéa** — akcent na drugiej lub trzeciej do końca — V, 7.

nie idź l. **nie chodź**, bo rozkaz

zaprzeczony tworzy się tyl-

ko od czas. niedokonanych,

II, 138.

ie w **tysiące** l. sięga tysię-

cy, dochodzi do tysięcy, Kr.

idzie — to nie idzie (germ.)

pol. to nie uchodzi — K.,

Pass.; jak ci idzie? (germ.)

pol. jak się miewasz? — K.

idzie w odstawkę (ross.) pol.

ustępuje, dostaje dymisję,

III, 115.

ignorować pol. nie znać, nie

zważać na co, pomijać Sk.,

lekceważyć — Pass.

ilekroć **razy** l. **ilekroć**, albo

ile **razy** — Sk., K., Par.

uzja pol. złudzenie — K.,

omamienie — Pass.

żać przym. **ilżecki** — II, 131.

imaginacja pol. wyobraźnia —

K., przywidzenie, urojenie,

Pass.

miestów współczesny na -a^{ci},

lub przeszły na -szy,

możliwy do użycia, jeżeli

się odnosi do podmiotu

zdania. A więc dobrze bę-

dzie np.: Wyjeżdżając z do-

mu, spostrzegłem pożar;

ale źle: Wyjeżdżając z do-

mu, wybuchnął pożar (bo

pożar nie wyjeżdżał); musi

być: gdym wyjeżdżał z do-

mu, wybuchnął pożar; źle:

Stanąwszy u stóp wynio-

słości, znika wszelka ście-

żka; dobrze: Gdy staniemy

u stóp wyniosłości, znika

wszelka ścieżka — SzW.

import pol. przywóz — K.

impuls pol. bodziec, pochop,

K.; pobudka, zachęta, pod-

nieta — Pass.

indagacja pol. śledztwo — K.,

badanie — Pass.

Indje, **Indowie** — starożytni,

ale Hindusi, Hindostan dzi-

siejszy — I, 147.

indywiduum pol. osobnik — K.

influenca pol. wpływ — Kr.

ingerencja pol. mieszanie się,

oddziaływanie — Sk., Bl.,

Kr. I, 133.

inklinacja pol. skłonność, K.,

pociąg — Pass.

inną **razą** l. **innym** **razem** bez

różnicy — V, 40.

inspirować pol. natchnąć —

SzW.

instalacja pol. wprowadzenie,

Pass., K.; urządzenie —

Pass.

insynuacja pol. wmawianie, niesłuszne posądzenie — K., Pass.

insynuować pol. wmawiać w kogo, posądzać kogo o co — Sk., K., Pass.

integracja pol. całkowanie, K.

integralny pol. całkowity, zupełny — IV, 78.

intensywność pol. napięcie, natężenie — K.

intensywny pol. silny, mocny, skupiony, W., wydatny, D.

interieur pol. urządzenie wewnętrzne — I, 32.

interwiew pol. wywiad — K.

intrała pol. dochód — K.; zysk, przychód — Pass.

intymować pol. zawiadomić, podać do wiadomości, Kr.

inwektywa pol. obelga, napisać — Sk.

inwestycja pol. wkład, wydatek — Bl.

inwigilować pol. czuwać, pełnić nadzór — Kr.

irytacja pol. rozdrażnienie — K., gniew, pobudzenie — Pass.

ić na rękę l. pomagać, wspierać — Sk.

ić na pensję l. dostać emeryturę — Sk.

ić po linii l. spełniać życzenia, trzymać się czego — Kr.

ić za doktorem (ross.) pol. iść po doktora — K.

ić ręką w rękę (germ.) pol. podać rękę, pomagać, Sk

lwie przym. iwiejski — II 131.

izolować pol. odosobnić, odłączyć — Sk., SzW., Pass

J.

Ja, ty, on — zaimki osobowe kładziemy wyraźnie tylko wtedy, gdy je wymawiamy z naciskiem, zwłaszcza, gdy jedną osobę przeciwstawiamy drugiej — K.

ja czytał (ross.) pol. czytałem — Kr., Pass.

jadę, jedziesz, nie jadziesz, K.

Jagienkowe, Jagienkowi l. Jagienczyne, Jagienczyni — I, 137.

jak przy stopniu wyższym porównywanych przedmiotów nie jednakowych jest błędne. Nie lepszy jak... inny jak, ale lepszy

niż... inny niż... — K W., SzW., Kr. Przy przeczeniu jednak używa się jak: on nie jest pilniejszy jak ja — Pass.

jak długo, tak długo l. dopóki dopóty — VIII, 5.

jak raz l. w sam raz, III, 4

jakąby nie była (ross.) pol. jakabądź, jakakolwiek — SzW.

jakby nie było (ross.) pol. jakakolwiekbądź — SzW.

jaki odpowiada zaimkowi taki (przymiotny), który odpowiada zaimkowi ten (rzeczowny) np. napotka

- łem drzewa (takie), jakich jeszcze nie widziałem a — ludzie, których spotkałem na ulicy, spieszyli w jedną stronę — SzW., I, 39, III, 100, K., Pass.
- jakiby nie był** (ross.) pol. jakikolwiekby był — Kr.
- jako taki** (germ.) l. przeto, dlatego np.: Twierdzenie to zbyt ważne i (jako takie) dlatego stanowi... — W.
- Japonianka** (ross.) pol. Japonka — K.
- jawić się** (ross.) pol. występować, okazać się — SzW.
- jawić się** (ross.) pol. przybyć, stawić się — I, 96, K., Kr.
- jawne nieporozumienie** (ross.) pol. wyraźne nieporozumienie — III, 32.
- jeden i ten sam** (germ.) pol. jeden lub sam nie potrzeba dwu określeń — I, 31. SzW., K.
- jeden malarz** l. pewien malarz — Sk.
- jeden raz** (germ.) pol. raz (raz jeden jest jeden) — III, 158.
- jedną i jedną.** Jeden, jedna, jedno ma odmianę rzeczownikową, nie zaimkową, więc jak wiarę, tak jedną. Ale coraz pospolicza jest forma przymiotnikowa jedną, na wzór dobrą. Obie tedy formy w użyciu bez różnicy — I, 70.
- w jednej Warszawie** (ross.) pol. w samej Warszawie — III, 63.
- jedno, to, samo, owo a nie jedne, te, same, owe,** bo te drugie formy do l. mn. nie l. poj. — SzW.
- jednocześnie** (ross.) pol. jednocześnie — II, 30.
- jedynasty** l. jedenasty — VIII, 73 Pass.
- jego, jemu** (nie go, mu) po przyimkach i przy naciśku — K.
- jego a swój** — Serrano sam brał udział w sprzyśnięciu przeciwko jego własnej władzy; tu jego jest błędne, bo się ściąga do podmiotu nie do jakiejś trzeciej osoby i powinno być swojej. Ale w zdaniu: Przy ilustracji zmniejszono wyrok w swojej treści — musi być w jego, bo się zaimek nie odnosi do podmiotu — SzW.
- jegomość** l. mn. ichmoście, nie jegomości — SzW., K.
- jenerał** nie generał — V, 70.
- jest na czasie** (an der Zeit) pol. przyszła pora — Sk.
- jestem w prawie** (ross.) pol. mam prawo — VI, 68.
- jestem w stanie** l. mogę, potrafię, zdołam — IX, 96.
- jeszcze raz tyle** (germ.) pol. dwa razy tyle — K.
- jeśli, jeżeli, jeżeli** — wszystkie postaci równouprawnione, I, 101.

- jezdem (prow.) l. jestem — K., Pass.
jeżyna i ożyna bez różnicy — III, 156.
języki polski i francuski, l. język polski i franc. — K.
- Józieczek woł. Józieczku! — SzW.
Józieczka woł. Józieczko! — SzW.
juwiler (ross) pol. jubiler — II, 105.

K.

- Kaczka dziennikarska l. bąk (puścić bąka) — Sk.
kalafior (cavolo fiore) nie kalfioł.
kalarepa (cavolo rapa) — II, 40.
kaleki (-a, -ie) przymiotnikowo niepoprawnie; l. k a l e k a, rzeczownik — SzW., W., albo przymiotnik: kulawy, okaleczony — VI, 109.
kalwakada l. kawalkada — SzW.
kamienny dom (ross.) pol. kamienica — III, 62.
Kamionka przym. kamionecki, II, 131.
kampanja pol. wyprawa wojenna — K.
kandydować pol. ubiegać się o co — Sk.
kapitałny pol. główny, doniosły, pierwszorzędny — V, 73.
kaprys pol. zachcianka — K.
kares pol. pieszczota — K.
karjerowicz pol. drabinkarz — K.
karlik (ross.) pol. karzeł — SzW..
karm ż. (2 karmi) nie karm m. (2 karmu) — I, 5.
- karmić (ross.) pol. żywić (np. ojciec żywi dzieci a matka karmi dziecko — Bóg żywi wszystkie stworzenia) — K.
kastać prow. l. kaszcęć, kaszcę, kaszcę — II, 40. 78, K., Pass.
kataklizm pol. zagłada, zniszczenie, klęska — Sk., Pass.
kaustyczny pol. gryzący — K.
kawiarnia l. mn. kawiarnie, kawiarni (i kawiarni) — K., Pass.
kazienny (ross.) pol. skarbowy, państwowy — II, 102.
Kazimierz, Kazimiera l. niż Kaźmirz — V, 71, Pass.
każdą ilość kupię, po polsku: wszelką ilość — D.
każdodziennie (ross) pol. codziennie — SzW.
kaśa, oboczne kaśze, obie formy używane, I, 92, Pass.
kiedyś odnosi się do przeszłości, nigdyś do przeszłości. A więc: „Było to kiedyś, a będzie kiedyś“, IV, 74.
kiepa (gw. warsz.) l. kępa — K.
kilkakroć razy pleonazm; wystarczy kilkakroć albo kilka razy — SzW.

klasy pierwsza i druga l. pierwsza klasa i druga, lub pierwsza klasa i druga klasa — K.

Klikuszowa przym. klikuszowski — II, 130.

kładę się, prawidłowe, kładnę w poezji — I, 147.

kłaść nacisk (Nachdruck legen) pol. nalegać, nastawać, uwydatnić — Sk.

kłaść wagę na co (germ.) pol. przywiązywać wagę do czego — K.

kłonić się (ross) pol. chylić się — SzW.

koercja pol. poskromienie, skarcenie — Kr.

kolacja (wł. collazione) pol. wieczerza — V, 39.

kolację ale panią — tak obecnie, dawniej było kolacją — I, 91.

kolega po piórze (ross.) pol. kol. z pióra, jak brat z ducha, brat z krwi, dar z łąski... — I, 96. 154.

koleżański nowsze, koleżeński starsze — II, 95.

kolekcja pol. zbiór — K.

kolidować pol. być w sprzeczności — Bl.

kolizja pol. starcie — K.

kollaudacja pol. przyjęcie, odebranie roboty — Sk.

kolofonja l. kalofonja, VI, 38.

kometa ten czy ta? Pomimo używania rodz. m. nawet przez Mickiewicza, poczucie ogólne daje gwiazdom i kometom rodzaj żeński (kometa z warkoczem), X, 40.

L. mn. komety, komet nie kometów, a więc rodz. żeński — Par., SzW.

komeraż pol. plotka — K.

komiczność a komizm; komiczność w utworze, komizm w grze aktora — I, 29; komiczność jest mimowolną, komizm sztuką świadomą — I, 151.

komornik, komornica prow. = współmieszkaniec — II, 47.

kompanja pol. towarzystwo, K.

kompetentny l. właściwy, Sk.

kompetować pol. ubiegać się o co — Sk.

kompleks pol. zbiór, całość, klucz — Sk.

kompletny pol. zupełny — K.

kompromitować się pol. pokpić się — Sk.

komunał pol. ogólnik — K.

koncepcja pol. pojęcie, poemowanie, pomyśl — Kr.

kondenzowany pol. zgęszczony — Kr.

koneser pol. znawca — K.

konfekcja pol. ubrania, stroje — Bl.

konflagracja pol. pożar, pożoga — Kr.

konflikt pol. spór, walka, rywalizacja — Bl., zatarg, K.

konkluzja pol. wniosek — K.

konkurencja pol. współzawodnictwo — Sk.

konsolacja pol. pociecha, K.

konsorcjum pol. spółka — Bl., Sk.

konstatować pol. stwierdzać, sprawdzić — Sk., Bl., K., Kr.

konsternacja pol. przerażenie — Kr.

konsument pol. spożywca, K.

konsumować pol. spożywać, K.

kontakt pol. styczność, stosunek, łączność — Kr.

kontrakt pol. umowa — K.

kontrolor czy **kontroler**? Uprawnione formy obie 1) przez źródło francuskie (controleur), 2) przez upodobnienie do dyktator, kolektor, II, 6; Kr. tylko kontroler.

kontrolny (ross.) pol. kontrolujący — K.

kontur pol. zarys — K, Pass.

kontynuować pol. prowadzić dalej — K., Pass.

kontynuacja pol. ciąg dalszy, K.

konwencja pol. ugoda — K.

konzul, sensacja l. konsul, sensacja — Kr.

kopytne zwierzęta, nie kopytowe, bo od rzecz. kopyto tworzymy przymiot kopytny — I, 99.

koramizować pol. poświadczyc, potwierdzić — Sk.

Kornel l. **Korneli** jak Marcell, Ignacy, Bonifacy — I, 133.

korupcja pol. zepsucie, Sk., K.

korzyść dawać a szkodę wyrządzać — I, 127.

koszta — **koszty**? **kursa** —

kursy? Obie postaci używane zarówno: pierwsza w Małopolsce, druga w Wielkopolsce i na Mazowszu — I, 40.

kot, 2. **kota**, 3. **kotu** (nie kotowi) jak: psu, lwu, tchu, snu... — I, 119. IV, 21.

krajać znaczy często powtarzać tę czynność; **kroić** (odkroić, przykroić) znaczy czynność jednorazową, do różną — IV, 117.

krawcowa, szewcowa, żony, a jako samodzielne: krawczyni, szewczyni, K., Pass.

krażownik nie krzyżownik — II, 134.

króciej l. **krócej** (jak więcej) — K. II, 97.

Król Portugalji (germ.) pol. Król portugalski — K.

Królewna 2. **królewny**, 3. **królewnie**, 4. **królewnę...** lmn. 1. **królewny**, 2. **królewien**, 3) **królewnom**, 6) **królewnemi**); lepiej niż **królewne**, **królewnych...** — I, 130, Pass.

krótko mówiąc (germ.) pol. słowem — K.

krwiobieg (niem.) pol. krążenie krwi — III, 99.

krwotok i **krwiotok** bez różnicy, obie postaci mają uzasadnienie — III, 6. Pass.

kryć się, pokrywać się l. zgadzać się, odpowiadać, Kr.

kryda pol. bankructwo, upadłość — Bl.

kryją się domy (ross.) pol. są ukryte — III, 62.

krystalizować czy **kryst. się?** s i e tu niepotrzebne, Linde zna tylko **k r y s t a l i z o w a ć** — I, 42.

krzyterjum pol. probierz — K.

kryzys pol. przesilenie — K., Pass., SzW.

- kształtować się** = przybierać kształt — V, 72.
- kształcić się** = doskonalić się — V, 72.
- któ nie przyjdzie** (ross.) pol. ktokolwiek przyjdzie — K.
- ktokolwlekbądź** l. ktokolwiek lub ktobądź — K.
- któren, kaźden** l. który, kaźdy — I, 98. K., Pass.
- którego mamy dzisiaj?** l. który mamy dzisiaj? — VI, 52.
- który odpowiada** zawsze wyraźnemu lub domyślnemu zaimkowi ten (ten, który...), np. Człowiek, który to uczynił... III, 100.
- ku Krakowowi, Lwowowi...** l. ku Krakowu, Lwowu, bo te nazwy mają formę przymiotników rzeczownikową, odmieniają się tedy jak zwykle rzeczown.: chłop, chłopca, chłopu... Stanisławów, Stanisławowa, Stanisławowu (nie: Stanisławowowi!) — I, 5. Pass.
- kuchen, kawiaren, księgaren, czytelń** l. kuchni, kawiarni, księgarni, czytelni (dop. l. mn.), bo rzeczowniki na n i a, mają dop. lmn. zakończone na i, jak dop. l. poj. — I, 6. 25. Pass.
- kuleć, kuleje** nie kuleć, kula, IV, 117.
- kulomiot** l. kartaczownica, karabin maszynowy — K.
- kułt** pol. poszanowanie, cześć, Sk.
- kulturny** l. kulturalny (z łać. culturalis) — I, 86. XI. 154.
- kuratela** pol. opieka — K.
- kurhaus** pol. dom zdrojowy, II, 100.
- kurjer czytać** czy kurjera? tylko kurjera — K.
- kurjer** pol. goniec — K.
- kurjoza** pol. osobliwości, dziwolągi — IV, 78. Pass.
- Kutno** przym. kucieński, dziś powszechne: kutnowski — II, 131.
- kwandrans** l. kwadrans, lub ćwierć godziny, SzW., Pass.
- kwartalny** (ross.) pol. dozorca policyjny — SzW.
- kwestja** pol. pytanie, zagadnienie, sprawa — K., Pass.
- kwestja otwarta** (germ.) pol. sprawa sporna, nierozstrzygnięta — Sk.
- kwiatostan** l. ukwiecenie, Sk.

L.

- Lak i politura** (ross) pol. lakier — II, 105.
- lasowy czy leśny?** lepiej leśny; przym. lasowy jest nowszy i mniej używany, chociaż prawidłowy, II, 23.
- latem a w lecie** — bez różnicy — III, 28.
- latowy** (miastowy, wsiowy...) l. letni, (miejski, wiejski...) — K.
- laur** pol. wawrzyn — K.

lawirować l. kołować, okrą-
żać — Sk.

lazur pol błękit — K.

leader pol. przewodca — Kr.

lec na ziemię l. lec na zie-
mi — K.

leciutki i ledziutki — równo-
uprawnione — I, 129. Pass.

leciwy prow. l. podstarzały,
III, 83.

lekarstwo brać l. lekarstwo
zażywać — III, 95.

leli (łać, łałem) l. lali — II,
133. K.

leżeć na chorobę l. chorować,
Kr.

leżeć zam. istnieć (germ.) np.
w tem leży przyczyna..

pol. tkwi przyczyna, VIII,
57.; **leży mi na sercu** pol.

dbam o to — SzW.; **coś
leży u podstawy** pol. jest

podstawą — K.; **leży w chę-
ciach** (ross.) pol. jest za-

miarem — III, 48.

li = czy (nie tylko) li-
tylko (ross.) jest nonsen-
sem — IX, 5. 117. SzW.

liczyć w języki (ross.) pol.
liczyć do języków — IV,
42.

limonada l. limoniada, lemo-
niada — V, 86.

linja — w pierwszej linji
(germ.) pol. przedewszyst-
kiem — K.

litra l. liter (litr) jako miara,
III, 25.

lokalny pol. miejscowy — K.,
Pass.

lotka z loftka (niem. Laufku-
gel) — II, 54.

lubiałem oboczne do **lubilem**,
ogólnie używane — I, 92.
Pass.

lubliński błędnie zam **lubel-
ski** — VIII, 23.

lubował się (ross.) pol. za-
chwycał się — II, 31.

lustr pol. blask — K.

Ł.

łady (na wszelkie łady) (ross.)
pol. na wszelkie sposoby,
IV, 43.

łakomy w znaczeniu smaczny
(ross.) pol. ponętny — III,
62. VI, 108.

łazy przym. łaziański (nie ła-

ski lub łański!), III, 76.

łąkowy l. łączny (od łąki),
ale mogą istnieć obok sie-
bie na wyrażenie pewnych
różnic — I, 98.

łomża przym. łomżyński —
II, 131.

M.

Ma miejsce l. odbywa się,
jest — VIII, 58.

ma sukces l. ma powodzenie,
V, 24.

magiel ten czy ta? Jedno
i drugie w użyciu w róż-
nych okolicach różnie. W Ma-
łopolsce Zach. ta. — Pass.
ten magiel — I, 93.

mają polecane, z a k a z a n e (germ.) polecono im, zakazano — K.

maklerz w kawie (germ.) l. pośrednik w handlu kawą, II, 103.

Małogoszcz przym. małogoski, II, 130.

mało na tem (ross.) pol. nie dość na tem — VIII, 59.

mało tego (ross.) pol. nie dość tego — SzW., nie dosyć na tem — II, 30. V. 126, VII. 110.

małoważny (ross.) pol. nieważny — SzW., nic nie znaczący — IX, 34.

małżeństwo za kogo l. małżeństwo z kim — Kr.

maufaktura pol. wyrób, wytwór — I, 32.

marazm pol. zniedołężnienie, I, 32.

marka i znaczek bez różnicy, II, 134. Pass.

masa l. wiele, mnóstwo — W., Pass. IV, 56. SzW., K., Sk.

masakra pol. zabijatyka, Bl.

mądry w zdaniu: nie jestem z tego mądry (germ.) pol. tego nie pojmuję — K.

maż stanu l. statysta, polityk, Sk., Pass.

maż zaufania l. powiernik, doradca poufny — Sk.

Mekka, w Mekce (nie w Mecce) — II, 98.

miarodajny (germ.) pol. wpływowy, rozstrzygający, decydujący — Kr., K., III., 99. XII. 54.

mieć miejsce l. zdarzyć się, zająć — W.; dziać się, istnieć — K., Pass.

mieć zrozumienie (germ.) pol. rozumieć — Kr.

miejsce zam. posada, stanowisko — możliwe i używane — I, 102.

miejsce zrobić (germ.) pol. ustąpić miejsca — K.

w miejsce (ross.) pol. zamiast, K.

mierny w jedzeniu l. umiarkowany w jedz., VIII, 5.

mnie czy mię? Na początku zdania i po przyimkach zawsze **mnie** (do mnie, ku mnie, przezemnie...) i w razie nacisku **mnie**, K., I. 94.

mierzają... np. pasy mierzają 3 m., l. pasy mają (wynoszą) 3 m. — Kr.

mieszkać przy ulicy l. **mieszkaa na ulicy**, bo domy tworzące ulicę są do mieszkania, bez nich niema ulicy, lecz droga — III, 11. Pass.

mieszać l. **mieszać** — I, 34. Pass., K., Kr.

mieszać się do czego (germ.) pol. wtrącać się — K.

mieszkać l. **mieszkać** — K.

mieszczan l. mieszczanin (l. mn. mieszczenie, mieszczan...) — K.

(w) **międzyczasie** (germ.) pol. tymczasem, w ciągu tego czasu — Kr.

mig (ross.) pol. chwila — III, 31.

mikroskopowy = należący do mikroskopu; **mikroskopijny** = bardzo drobny, dostrzegalny zaledwo przez mikroskop — I, 99.

miłodźwięk N. = łac. gr. eufonia, a więc dźwięk miły, I, 88.

mimo to i mimo tego bez różnicy — I, 94. Pass.

minimalny pol. najmniejszy (niem. minimal) — Sk.

minęło sto wieków, przyszło dwu, trzech, dziesięciu ludzi, ale błędnie: dwa wieki minęło (l. minęły); cztery osoby patrzy (l. patrzą), SzW.

ministerstwo czy **ministerjum**? Forma druga, w brzmieniu zupełnie łacińskim, jest prawidłowa; forma pierwsza z końcówką polską (poniekąd barbaryzm!) dziś pospolitsza, Pass., I. 57. B.

mirowy (ross.) pol. sędzia pokoju — SzW.

młody człowiek l. młodzieniec — Sk.

mocowy N. l. mocny, I, 137.

Modliszewo przym. modliszewski — II, 130,

(nie) **mogę za to** (germ.) nie poradzę, nie jestem winien — K.

mohylowski nie: mohylewski — IV, 132.

(w) **moim ręku** l. w moich ręku (dualis) lub w moich rękach (l. mn.); lub liczba pojedyncza: w mojej ręce — SzW.

mój, twój, swój — widziałem swojego ojca (nie mojego) widziałeś swojego ojca, widział swojego ojca — tu wszędzie swojego, bo się odnosi do podmiotu zdania — K.

Mokrsko przym. mokrski (morski) — II, 132.

moment pol. chwila — K.

morga (fr. morgue) pol. trupiarnia, kostnica, dom przedpogrzebowy — V, 53.

motyw pol. pobudka, bodziec, Sk., K.

mowca l. mówca — Kr.

mozolisty kułak (ross.) pol. żylasta pięść — IV, 43.

mórg m. i **morga** ż. — bez różnicy — IV, 56. Pass.

mówić może o s częściciu lub może się poczytać za szczęśliwego — Sk.

mówić na korzyść l. przemawiać za... — I, 15.

mówić w korzyść l. przemawiać za... — I, 96.

mrzeć głód l. mrzeć z głodu lub głodem — IV, 23.

mularz lub **murarz** — III, 5. X, 101. Pass.; Kryński tylko mularz.

musisz wiedzieć (germ.) pol. trzeba wiedzieć — K.

muszący (od muszę) nieuz. ma być: z m u s z o n y — III, 111.

myć białinę (ross.) pol. prać, VI, 43.

myśleć i myślić równouprawione — K.; tylko myśleć — Pass.

N.

- Na bramie** czekał l. w bramie — II, 104.
- na czasie** l. w porę, na dobie — W.
- na każdy sposób** l. wszelkim sposobem — Kr.
- na Litwie a w Polsce?** Życ, bawić, mieszkać można tylko w miastach (w Krakowie), lub w większych krajach (w Polsce); jeżeli jest częścią większego (prowin-cja), używamy przyimka **na**: na Rusi, na Podolu, na Śląsku, na Węgrzech... III, 147. Pass.
- na punkcie...** zwrot z gwary pism humorystycznych: na punkcie interesów, reform, obsady... l. w interesach, w reformach, w obsadzie... I, 10. Kr.
- na początku i z początkiem** bez różnicy — III, 42.
- na razie** l. chwilowo, w pierwszej chwili — K.
- na rzece** (w pobliżu) (ross.) l. nad rzeką — Kr.
- na skutek** l. wskutek — I. 104. IX, 141.
- na tapet przyjdzie** (germ.) pol. stanie się przedmiotem rozmowy, rozprawy — Kr.
- na ulicy Zgoda** l. na ulicy Zgodzie — K.
- na uniwersytecie czy w uniwersytecie?** — zwrot drugiego lepszy — II, 24.
- na wygląd zmienić** (ross.) pol. na pozór — II, 29.
- nabierać kogo** (germ.) pol. docinać komu — K.
- nabrać otuchę** l. nabrać otuchy — K., Pass.
- naciągając kogo** (germ.) pol. docinać komu — K.
- nadać list** (germ.) pol. oddać list — K.
- nadać** łączy się tylko z dopełnieniem w bierniku: nadać charakter, barwę — I, 72.
- nadaremno i nadaremnie** bez różnicy — II, 137.
- nader** = nad miarę, do zbyt-ku; nie może zastąpić przysłówka bardzo — III, 98.
- nadrukowany** (ross.) pol. wydrukowany — X, 25.
- Nadużywanie dopełniacza określającego:** widoki morza, l. widoki morskie, przestrogi doświadczenia l. poj-czerpane z doświadczenia; cerkiew zamku l. cerkiew zamkowa.
- Język polski dopuszcza tego rodz. określenia w dopełniaczu, ale z przymiotnikiem: mąż wielkiego ducha, kobieta niepospolitej urody... Używanie samego rzeczownika (mąż stanu, człowiek pracy, pracownica igły...) jest germanizmem i gallicyzmem zarazem — I, 8. Pass.
- nadział** (ross.) pol. spadek, dziedzictwo — VI, 103.

nadzieja usłyszeć... l. nadzieja usłyszenia — K.

nadzieje gubią się (ross.) pol. nadzieje giną, nikną, SzW.

nafciany i naftowy bez różnicy — II, 70.

nagonka pol. pościg, pogoń — II, 115.

nagota (ross.) pol. nagość — III, 61.

najemca czy **czynszownik** — lepsze drugie — II, 12.

najmać, zdejmać l. najmować, zdejmować — K.

najprzód l. naprzód — SzW.

najprzód, najsamprzód, naj-sampierw (prow.) l. naprzód, nasamprzód, najpierw — przyimek n a nie przybr. st. najwyż. — SzW., K., Pass., V, 43. Kr.

najwyższy czas l. największy czas — Sk., Kr., Pass.

Nakło przym. nakielski — II, 131.

nakreślony przez co l. nakreślony czem — Kr.

naodwrot (ross.) pol. przeciwie — III, 33.

napił się szklankę wody l. napił się wody, lub wypił szklankę wody — K.

naprowadzić l. przytoczyć, D.

narobić złej krwi l. napsuć wiele krwi, bardzo rozgniewać — Sk.

narząd (narządy) to organ fizyczny; **narzędzie** to instrument — II, 56.

nasłuchywać l. nasłuchiwać (bo: chichotać, rozdmuchiwać, Duchński) — III, 23.

nastąpiony — źle, musi być: ten, który się zdarzył — IV, 96.

następująco l. tak, jak następuje — K.

natknąć się na coś (ross.) l. natrafić, napotkać — SzW., IV, 80.

nazad rok temu (ross.) pol. rok temu, przed rokiem, K.

naznaczać (ross.) pol. mianować — IV, 42; powołać — VIII, 58. X, 104; przeznaczyć — IV, 11. VI, 43. K.

Nazwiska na **ec, ek, el, eń** — w odmianie, jak: Marzec, Popiołek, Wróbel, Grudzień odmieniają się jak pospolite: Marca, Popiołka, Wróbla, Grudnia na wzór starych nazwisk: Pieniążka, Włodka, Wilczka, Zajączka, Łojka; tak samo Gołąb, Koziół, mają wdop. Gołębia, Kozła itd. (a nie Kozioła, Gołęba!), I, 3.

Nazwy żeńskie na **-owa, -ówna, -ina, -(i)anka** np. Zbigniewczowa, Z-czówna, Heumanowa, H-nówna, Krupina, Krupianka — mają odmianę różną. I tak nazwy na **-owa** i **-ina** są to przymiotniki, odmieniające się jak **dobra**, a więc: Zbigniewczowej, Zbigniewczowe, Zbigniewczowych... Krupinej, Krupine, Krupinych... Natomiast nazwy córek na **-ówna, -(i)anka** są gramatycznie rzeczownikami i odmieniają się jak: **panna**,

- gruszka**, a więc: Zbigniewiczówny, Zbigniewiczównie, Imn. Zbigniewiczówny, Zbigniewiczównien... Krupianki, Krupiance, Imn. Krupianki, Krupianek. Obowiązek tworzenia tych nazw rozciąga się nietylko na nazwy polskie, ale i obce przyswojone, I, 4—5, 6. 22—24, B. 16. 73, Pass.
- nazywa się** — to się nazywa zabawa! (germ.) pol. to zabawa, co się zowie! — K.
- negatywny** pol. ujemny — Sk., Pass.
- negować** pol. zaprzeczać — Sk., Pass.
- neofita** pol. nowochrzescianin, K.
- nerwowsze** l. bardziej nerwowe — II, 104.
- nianieczny** (ross.) pol. nianczyn — SzW.
- nie zważając na to** (ross.) pol. pomimo to — K.
- nie mogę to zrobić** (ross.) pol. nie mogę tego zrobić, K.
- Niemcy** — do Niemczech l. do Niemiec, bo **do** łączy się z dopełniaczem nie z miejscownikiem; Niemczech — K.
- niespożyty** l. niepożyty — Kr., K., Pass.
- nieudany** = szczyry, prawdziwy; natomiast to, co się nie udało, nie powiodło, jest chybione, niepomyślne, daremne (ale nie nieudane) — I, 125, K.
- nihilować** pol. niweczyć, Sk.
- nie chce** o przedmiotach nieżywotnych jest nielogiczne (np. drzewo nie chce się palić) l. drzewo trudno się pali, nie daje się palić, SzW.
- nie jest, nie są** (fr.) pol. nie ma go, nie ma ich (bo to jest właściwość polska) — I, 31.
- nie jestem w domu, nie byłem w domu** pol. nie ma mnie, nie było mnie, a zatem nie: p. X. nie była na balu, lecz: pana X. nie było na balu — SzW.
- nie mam niczego i nie mam nic** — bez różnicy — II, 19. 79.
- nie miał czasu zebrać** — dopełnienie w 2 nie 4 przyp. (np. rozprószonych sił, II, 9.
- nie pamiętamy taką jesień** l. takiej jesieni; nie zatwierdzono taryfy, nie zaopatrzyli noty w nagłówek, nie było po co trudzić swoich kości, nie umniejszaj wartości itp. — Używanie biernika zam. dopełniacza jest gwałceniem właściwości języka polskiego — I, 8.
- nie w tem rzecz** (ross.) pol. nie o to idzie — I, 140.
- niedorozwój** N. pol. rozwój niedostateczny — V, 73.
- niedorozumienie** (ross.) pol. nieporozumienie — SzW.
- nie ma i nie ma** różnią się znaczeniem: **nie ma go w domu**, piszemy **nie ma** razem, bo to jest zam. nie jest; a **on nie ma domu**, piszemy **nie** osobno, a **ma** osobno, V, 58.

nieochotnie (ross.) pol. niechętnie — SzW.

nieokielzany l. nieokielzany, VIII, 38.

nieporządku wybuchły (ross.) pol. zaburzenia, zmieszki, VI, 43. X. 103.

niepoświęcony (ross.) pol. niewtajemniczony — III, 63.

nieskończony l. nieskończony — II, 55.

nieudały zob. nieudany.

nieulezalny l. nieuleczny — VI, 56.

niewstrząśnięty pewnik (ross.) pol. niezachwiany — SzW.

nieść, niesie nie niesę — K.

niankowaty (ross.) pol. niewieściuch — SzW.

nizej podpisany l. podpisany (bo nie można się podpisać wyżej) — D.

nomenklatura pol. mianownictwo — K.

normować pol. porządkować, stosować do przepisu, Sk.

Norwegja, Norweżczyk, Norweżka, norweski (nie norwegi!) — I, 57.

notoryczny pol. znany, wietrutny — K.

nowe bawi (germ.) pol. nowość bawi — K.

Nowogród, Nowogródek przym. nowogrodzki — II, 130.

nożownik i nożowiec bez różnicy — IV, 133.

nurtować co obok nurtować w czym — I, 132.

O.

Oberwanie chmury l. nawałnica — Sk.

obesłać wystawę (niem.) pol. uczestniczyć we wystawie, posłać na wystawę, I, 123.

obesłać parlament l. wysłać do parlamentu — VIII, 75.

obfitować czem (ross.) pol. obfitować w co — K.

obiecnać (gw.) l. obiecać, I, 138.

obiecywać sobie (germ.) pol. spodziewać się — K.

objawić (ross.) pol. oświadczyć, ogłosić, wypowiedzieć — K., II, 102.

objawić wojnę (ross.) pol. wypowiedzieć wojnę — III, 135. Pass.

objekt pol. przedmiot — K.

objektywny pol. przedmiotowy — K., Pass.

obłąkanie zmysłów l. pomieszanie zmysłów, lub obłąkanie — Kr.

oblóczka (ross.) pol. powłoka — IV, 42.

obłożyć aresztem l. zająć, Sk.

oboje, obojga (nie oba) jeżeli mowa o dwu osobach różnych rodzajów, np. **oboje rodzice**, tj. ojciec i matka, I, 89.

oboje państwa X. lub oboje państwo X. Odmiana: 1. 4, oboje państwo, 2. obojga państwa, 3. obojgu państwu, 6. obojgiem państwem, 7. w obojgu państwie — K., Pass.

obojga płci l. obojej płci, Par.

odarty l. odarty — SzW.

odłużony l. odłużony — SzW.

obniuchać (ross.) pol. obwąchać — SzW.

obowiązany powinnością (ross.) pol. obowiązany do... III, 63.

obrabiać ziemię l. uprawiać, III, 64. —

obraza na czci l. obraza czci, I, 132.

obrócić się do kogo (ross.) pol. zwrócić się do kogo, K., Pass.

obrosy prow. czas trwania rosy — II, 47.

obróbka (ross.) pol. opracowanie, obrobienie — SzW.

obsada l. osada — SzW.

obskurny pol. lichy, podły — Bl., Pass.

obszar lufy l. rozmiary lufy, rury — II, 101.

obuch bracl l. obu braci, I, 120.

obuwnik (czesek.) pol. szewc, K.

obwinić w czem l. obwinić o co — K.

obyć się l. obejść się bez czego — K., I, 107.

obydwoma książkami, l. obydwoma książkami, bo obydwoma jest dla rodzaju męskiego, a książka jest rodzaju żeńskiego.

Ocieka, Ocieszyn przym. ocieski — II, 130. 131.

oczami, uszami pospolite, ale l. **oczyna, uszyna** (podw.), K., III, 24.

oczcu — **ócz** — lepiej **oczcu** (bo dwoje) a **ócz** chyba o większej ilości — I, 91.

oczów — **uszów** l. oczu, uszu, (lpodw.) — K.

oczekuję matkę l. oczekuję matki — K., Pass.

od czasu do czasu l. kiedy niekiedy, Sk., Pass., III, 47.

od paru lat l. od kilku lat — I, 60.

od wypadku do wypadku (germ.) pol. za każdym razem, gdy zajdzie potrzeba — Kr.

odciążać l. zmniejszać ciężar, przynieść ulgę, zabezpieczać — Kr.

odcień, odcienie (nie odcienia!) — K., Pass., Par., Kr.

odchwaścić N. l. wypłenić, I, 45.

odczekać l. przeczekać — Kr.

oddawać strzały l. dawać strzały, strzelać — III, 129.

oddechać l. oddychać (popychać) — K., Kr.

oddycha, oddychanie, ale **oddech** tak, jak **posyłać, posyłką**, ale **poseł** — I, 97, Pass.

oddziaływuje, skierowuje, rozlosowuje, zarysowuje się, zakochuje się l. **oddziaływa, kieruje, losuje, rysuje się, kocha się**, bo czasowniki niedokonane, złożone z przybranek, są już dokonane i nie można z nich dopiero tworzyć nowych niedokonanych. Jeżeli cz. ter. nie odpowiada celowi wyrażenia czynności zaczynającej się, należy to opisać, a nie tworzyć barbarizmów — I, 7.

- odebrać i otrzymać** bez różnicy — VI, 135.
- odegrywać** l. odgrywać — K.
- odjąć dobra** (ross.) pol. odebrać — II, 29.
- odkaz dać** (ross.) pol. opowiedzieć się — II, 101.
- odkazać komu** (ross.) pol. odmówić komu — K.
- odkryć szkołę** (ross.) pol. otworzyć szkołę, K., I, 96.
- odkrycie pomnika** (ross.) pol. odsłonięcie — VI, 110.
- odkryte powietrze** (ross.) pol. wolne powietrze — II, 105.
- odłączyć dziecko** l. odstawić dziecko — II, 121.
- odłożyć na bok** (germ.) pol. usunąć, zostawić na uboczu — SzW.
- odmówić się** (ross.) pol. zaniechać, wymówić się — IV, 99. Pass.
- odnosić się do...** (ross.) pol. zwrócić się do kogo, zachowywać się względem kogo, być dla kogo — K., SzW., II, 59. III, 64. 114. 134. IV. 101. VI. 76. VII, 111.
- odnosić wrażenie** l. odbierać, mieć wrażenie — IV, 41.
- odnośnie do czego** (ross.) pol. co do... pod względem... — K., II, 13.
- odnośny** l. należący do czego, ten — II, 13., IV, 79. K.
- odnowa** (ross.) pol. znowu, od początku — VII, 110.
- odpowiednio temu** l. stosownie do tego — Sk.
- odpowiedny, odpowiednie** l. odpowiedni — IX, 39. Pass.
- odprowadzić pieniądze do kasy** (germ.) odnieść — Par.
- odprysk** (ross) pol. pączek, latorośl — IV, 45.
- odpuścić kogo** (ross.) pol. zwolnić — K., Pass.
- odrzucać się** (ross.) pol. odbić się — SzW.
- odsłoniiony** l. odsłonięty, X, 131.
- odsłonięcie** l. odsłonienie (bo bezok. **odsłonić** nie **odsłonać**) — K.
- odsprzedawać** l. sprzedawać, albo odprzedawać — SzW.
- odstawione konie** (germ.) pol. wybrakowane — III, 59.
- odstradać** l. postradać, stracić — IV, 40.
- odszkodowanie** (Entschädigung) pol. wynagrodzenie, Sk. III, 99.
- odwoływać się na co** l. powoływać się — Sk.
- odzywać się o kim** (ross.) pol. mówić — SzW.
- oferta** (deklaracja) pol. oświadczenie — Sk.
- ogłądać, spoglądać** l. obejrzeć, spojrzeć. Czasowniki **ogłądać, spoglądać**, jako niedokonane, nie tworzą form dokonanych przez przyrostek **-ną**, ale z innej osnowy (źrzeć, źrenica, źródło). Co innego jest **dmuchać** a **dmuchnąć, dźwigać** a **dźwignąć**, I, 26. III. 127, K.
- ogólny** a **powszechny** pierwszy oznacza stan i czynności umysłowe, drugi: stosuje się do wielkiej liczby, prawie do wszystkich ludzi — Sk.

- ograniczyć się czem** (ross.) pol. ograniczyć się na czem, do czego — K., I, 31. III, 115. IV, 102. 139.
- okazać pomoc** (ross.) pol. udzielić pomocy, przyjść z pomocą, III, 132. VI, 75.
- okazane usługi** (ross.) pol. wyświadczone — VIII, 59. Pass.
- okazja** pol. sposobność — K., Pass.
- oknowy** l. okienny, VIII, 55.
- okrąg, okręgu, okręginie okręg,** II, 114. Pass., K., Kr.
- okrażali księcia** (ross.) pol. otaczali — III, 31.
- okrażyc muzeum** (ross.) pol. opasać, otoczyć — K.
- okręta** l. okręty (jak skręty), K.
- okutać** (ross.) pol. owinać, otulić — SzW.
- okutany** (ross.) pol. otulony, spowity — III, 62.
- omen** (łac.) pol. wróżba — K.
- opatka** l. ksieni — SzW.
- opierać się o co, na co...** l. opierać się na czem — Kr.
- opinjować** l. objawić zdanie, sąd — Sk.
- oponować** (łac.) pol. sprzeciwiać się — K., Pass.
- opozycja** (łac.) pol. przeciwieństwo — K.
- Orsza** przym. orszański — II, 131.
- organ** (łac.) pol. narząd, K.; **organa** — narządy w ciele ludzi i zwierząt; **organy** — narzędzie muzyczne w kościele — Kr.
- organizm** pol. ustrój — K.
- ortografia** pol. pisownia — K.
- Orzecznik do podmiotu bezokolicznikowego:** niełatwem jest naprawić l. niełatwo naprawić; błędem jest mniemać l. błędem jest mniemać — K.
- ostawiony** = mający złą sławę — II, 43; **sławny** = głośny, powszechnie znany — VI, 110.
- osmana, na osmanę** (prow.) = w nieładzie — II, 47.
- osoryja** (prow.) kobieta złośliwa — II, 147.
- ostateczny** (ross.) pol. największy, niezmierny, III, 135.
- ostatni** w odn. do przedmiotu wymienionego, l. **ten**, a poprzedni **tamtę** — I, 62. K.
- ostatnio** l. **nakoniec**, niedawno, ostatnim razem — K.
- ostre słówko** (ross.) pol. dowcipne słówko — III, 32
- ostrzec przed czem** l. ostrzec o czem — Kr.
- ostrog** (ross.) pol. więzienie, SzW.
- oswoić z treścią** l. zaznajomić — III, 114.
- oszukańcza kryda** l. bankrutstwo podstępne — Sk.
- Oświęcima** l. Oświęcimia, ale Chocim — Chocima. Bo Radom, Oświęcim, Przecław, Wrocław, są z imion własnych osób utworzone nazwy miejscowe z pomocą przyrostka -j (powinno się je pisać Radom, Oświęcim...) Mają tedy dopełniacz: Ra-

- domia, Oświęcimia, Przecławia, Wrocławia. Natomiast nazwy: Chocim, Okocim, Peim, Prokocim pierwotnie zakończone na in (ruskie Chotyń) mają: Chocima, Okocima, Peima, Prokocima.. — I, 70.
- otwarł a otworzył** bez różnicy — VIII, 73.
- otwarte niebo** (ross.) pol. gołe niebo — VIII, 59.
- otwierać do szuflady** l. szufladę — II, 58.
- otwierać do szafy** l. szafę — SzW.
- otworzyć ogień** (ross. i niem.) l. dać ognia — XI, 74.
- otworzyć szereg mowców** l. rozpocząć szereg mowców, I, 11.
- oznajmić czytelników** (ross.) pol. ozn. czytelnikom, SzW.
- ożeniony** l. mający za żonę — Sk.

P.

- Plastyczny** pol. wypukły — K.
- pleców i plec** bez różnicy — Par.; pleców — Pass.
- pleć, pełł, pełli** ter. **pielę** lub **plewię** — I, 121. Pass.
- plenarny** pol. pełny, walny, Bl.
- plusowy** pol. dodatni, V, 25.
- pląsiwy** (ross.) pol. płaczliwy — II, 102.
- płomieniami** l. płomieńmi — II, 71.
- po** w zwrotach: **po zgon Bolesława..** jest ross. pol. do zgonu — SzW.
- po myśli** l. w myśl — Kr.
- po porządku** l. po kolei, Kr.
- po formie** (ross.) pol. prawidłowo — I, 143.
- po słuszności** (ross.) pol. według słuszności — SzW.
- pobory** l. płaca, wynagrodzenie — Kr.
- poczernnąć** (ross.) pol. zacierpnąć — I, 141.
- pocztowy papier** (ross.) pol. papier listowy — SzW.
- pod czem rozumieć** (germ.) pol. przez co roz. — K.
- pod rząd** (ross.) pol. z rządu, po sobie — III, 133; rzędem — Kr.
- podali do stołu** (ross.) pol. podano do stołu — K.
- podbudzać** l. pobudzać, SzW.
- podcienie i podślenie** z różnicą znaczenia 1) miejsce ocienione przed domem; 2) nakryte przedsienie — II, 115.
- poddany** — najpoddańszy, jak: ukochany — najukochańszy — I, 119.
- Podgórz** skrócenie pospolite z Podgórze, na wzór Zagórz, Żalas, Międzybórz itp. I, 90.
- podkreślać** l. uwydatniać — VII, 124.
- podkupić publiczność** (ross.) pol. podbić, zjednać — IV, 44.
- podnieść pieniądze** (germ.) pol. wziąć — Par.

- podnieść okoliczność** l. wyszczególnić, uwydatnić, Sk.
podostatkiem i dostatkim bez różnicy — II, 148.
podpadać (germ.) pol. uderzyć, razić, zwrócić uwagę — K.
podporządkować l. poddać pod władzę — Sk.
podróż wolna (germ.) pol. p. bezpłatna — II, 104.
podrywać byt l. podkopywać, IV, 125
podtrzymywać zeznania l. obstawać przy zeznaniach, Sk
podstawek m. i podstawka ż. bez różnicy — IV, 20.
podstawowy l. podstawny (jak bezpodstawny) — IV, 89.
podtrzymywać (ross.) pol. popierać — IV, 97; wspomagać — VI, 76.
podtrzymany (ross) pol. party — III, 135.
podzielać zdanie, zapatrywanie l. zgodzić się na zdanie, być jednego zdania — Sk.
podzieli (podzieć) się i **podzieli** — K.
podźwig (ross.) pol. czyn bohaterki — III, 64.
pochwalny (ross.) pol. chwalebny — SzW.
poganizm N. l. pogaństwo — I, 137.
pojawić się (ross.) pol. ukazać się, wystąpić — K.
pojedynczy (germ.) w znaczeniu prosty: **pojedyncza** (prosta) **odzież**, pojedynczy człowiek — jednostka, pojed. siła = jedna siła — I, 3. 53. 138; **pojedynczo** l. po jedynemu, z osobna — K., Pass., W.
pokazać l. wykazać, okazać, K.
pokój stołowy l. jadalnia — VI, 11.
pokrój (ross.) pol. zakrój — SzW.
pokupka (ross.) pol. zakupno, I, 140. VI, 43.
polegać w tem l. polegać na tem — V, 88, Kr.
polór l. ogląda — K.
polskie zam. język polski — rozpowszechnione — III, 7.
(w) polu dalekiem l. daleko do... — Sk.
polusy (ross.) pol. bieguny (ziemskie) — SzW.
położyć początek (ross.) pol. uczynić, dać początek, SzW.
położyć sobie za cel (ross) pol. wytknąć sobie cel — SzW.
położyć na stół (ross.) pol. położyć na stole, K., Pass.
południejszy l. południowy, K.
pomyśleć (nie pomyśleć) **pomyślał, pomyśleli** — K.
popaść (ross) pol. wpaść w biedę — K.
popularyzować pol. upowszechniać, uprzystępniać, SzW.
popyt za... l. popyt na... — III, 114.
poprawne stanowisko l. należyte stanowisko — Sk.
porówno (ross) pol. równo, XI, 95.
porównywać do... l. porównywać z... — I, 31. K.

- porównuję i porównywan** używa się bez różnicy — K.
- poryw** (ross.) pol. pogład — SzW.
- posadzić na kanapę** (germ.) pol. pos. na kanapie — K.
- (w) posiadaniu listu** (germ.) pol. otrzymał list .., K.
- posłać l. posyłać** (jak: potykać, potyczka, porywać...), K., Kr.
- posętka l. posyłka** (wydymka...) — K.
- posłać za cukrem** (germ.-ross) pol. posłać po cukier — K.
- poseł** rodz. ż. = posłanka lub delegatka — XII, 41.
- postawić djagnozę** l. rozpoznać chorobę — Sk.
- postawić w kąt** (germ.) pol. postawić w kącie — K.
- postawić w stan oskarżenia** l. oskarżyć, oddać pod sąd, Sk.
- postawić wniosek** l. uczynić wniosek, wnieść — Sk.
- postawić żądanie** l. zażądać, Sk.
- postąpić** (ross.) pol. wstąpić, przejść wyżej — K.
- postąpić do gimnazjum** (ross) pol. przejść do... — VI, 43.
- poste restante** = zostawić na poczcie, lub: odebrać na poczcie — IV, 95.
- postronny** (ross.) pol. obcy, uboczny — X, 105.
- postulat** (łac.) pol. wymagalnik — K.; żądanie — Kr.
- postulowany** pol. wymagany, żądany — IV, 12.
- poszukuję czego** (książki, robotników, sprzętów), nie co — I, 93.
- pościelesz l. pościelisz**, bo pościelimy — Par.
- poścignąć dziedzictwo** (ross.) pol. spaść na kogo, używać spadku — II, 29.
- pośpiech i pospiech** bez różnicy — V, 70. Pass.
- pośrednictwo pracy** l. pośrednictwo w pracy — III, 78.
- potem, nie potemu** (bo to ozn. ku temu, stosownie do tego), Par.
- potnieć** l. pocić się — SzW.
- potrochu** (rus.) pol. potrosze, II, 116.
- potrzebę mam** (gal.) pol. potrzebuję — SzW.
- potrzebny, pożyteczny** łączą się z dopełn. przyimk. **do, ku, na**: do nauki, ku zabawie, na pożytek, ale nie dla, bo to ross. — K.
- poszłę** l. posłę (od słać) — K.
- posłi l. poszli** (od iść — posz (d) li) — K.
- powiat Kraków** l. powiat krakowski — III, 89.
- powiedzieć mowę, kazanie** l. mieć mowę, kazanie — Sk.
- powielanie N.** l. reprodukcja wielokrotna — I, 101.
- powiesić na ścianę** (ross.) pol. pow. na ścianie — K.
- powinien lmn. powinni, powinny** (nie p-e!) — IV, 13.
- powodować coś** l. sprawiać, wywoływać — Sk.
- powoli i pomału**, wyrazy bliskoznaczne, z małym odzieniem znaczenia — V, 9.
- powziąć uchwałę** l. uchwalić, Sk.

- pozować** l. udawać, przybrać postawę — Sk.
- pozwolenstwo** (prow.) l. pozwolenie — II, 41, K.
- pozwoli Pan...** l. raczy Pan, zechce Pan... — V, 10.
- powózka** (ross.) pol. powóz, wóz — III, 115.
- pozycja** (łac.) pol. położenie, stanowisko — K.
- pożarniczy** l. strażacki, III, 59.
- pożycz mi książkę** l. pożycz mi książki — K.
- pożyczyć u kogo** (ross.) pol. pożyczyć od kogo — K.
- pożyteczny komu** l. dla kogo, bez różnicy — I, 93.
- północowschód** l. północny wschód, I, 137. III, 146. K.
- półszosta** l. półszosta, IV, 35.
- półtora godziny** l. półtóry godziny — III, 93. Kr
- praczkarnia** l. pralnia, III, 135.
- prasa** l. dziennikarstwo, Sk.
- praski** (z *praż-ski) nie pragski — II, 41. Pass.
- prawa leżące w...** (ross.) pol. tkwiące w... — SzW.
- prawda na czem** l. prawda w czem — Kr.
- prawo pięści** l. prawo mocniejszego — Sk.
- precedens** l. zdarzenie, przykład dawniejszy — Sk.
- precjoza** pol. kosztowności, K.
- prezycja** pol. dokładność — K., Pass.
- predykat** pol. orzeczenie — K., Pass.
- prejudykować** pol. przesądzać, K.
- premissa** pol. przesłanka — K.
- premia** (ross.) l. premium — II, 148. SzW.
- prestacja** (ross.) pol. danina — Sk.
- preatidigator** pol. kuglarz, magik — II, 135.
- prezesowa** l. przewodnicząca, I, 118.
- problem** pol. zadanie, zagadnienie — Sk., Pass., K., Kr.
- problem identyczności** pol. zagadnienie tożsamości — IV, 80.
- producent** pol. wytwórca, K.
- produkcja** pol. wytwórczość, K.
- produkcje** pol. przedstawienia, wystąpienia — Kr.
- produkcyjny** pol. wytwórczy — K.
- produkt** pol. wytwór — K.
- profesja** pol. zawód, powołanie — K., Pass.
- profesor** l. profesor, K., Pass.
- prognostyk** pol. wróżba — K., Pass.
- programa** l. program — K.
- promulgować** pol. ogłosić — SzW.
- prononsowany** pol. ogłoszony, Kr.
- propaganda** pol. szerzenie, rozpowszechnianie — Sk.
- proszę kogo** (4) więc: proszę mamę — I, 93. III, 15; dawniej z dop. dziś przeważ. biern., Pass.; **prosić** z dop. a **uprosić**, **zaprosić** z biernikiem — K.
- protokoł** l. protokuł — Kr.; **protokół** — Pass.
- prowadzący pióro** — (niem.) Schriftführer) pol. pisarz, Sk.

- provincjonalizm** l. prowincja-
lizm — III, 25.
- pro wizoryczny** pol. tymczasowy — Sk., Pass.
- prozator** (gal.) pol. prozaik — II, 104.
- prymitywny** pol. pierwotny, nierozwinięty — Sk., Pass; prosty — W.
- pryncyp** pol. zasada — I, 32.
- prywacja** pol. odmawianie sobie, umartwianie — K.
- przeciętny** N. l. średni — I, 143. Sk.; zwyczajny — K.
- przeciw** zawsze z cel. nie z dopełn. (Wyszedł naprzeciw bratu, nie brata), SzW.
- przeciw komu być bezsilnym** l. wobec kogo — Kr.
- przeciwny do czego** l. przeciwny czemu — Kr.
- przechodząc ulicą, najechała nań doróżka**, l. gdy przechodził ulicą... bo nie doróżka przechodziła ale on, więc różne podmioty w zdaniach. Dobrze będzie: idąc ulicą, potknął się o kamień, K.
- przedać i sprzedać** bez różnicy — V, 59.
- przedłożenie rządowe** l. wniosek — Sk.
- przedłożyć** (ross. ciągnąć dalej) pol. przedstawić — IV, 92.
- przedmioty jak kłopoty** (nie przedmiota!) — K., Pass.
- przejaw, przejawiać się** (ross) pol. objaw, objawić się — SzW.
- przekonać o co** (ross.) pol. prz. o czym — II, 102., K.
- przekonuję i przekonywam** bez różnicy — K., Pass.
- przekroczyć czego** l. przekr. co — I, 141.
- przemieszczać, przemieszczenie** (ross.) pol. przenosić, przeniesienie — SzW.
- przemówić się** (germ.) pol. omylić się — K.
- Przemysł** przym. przemyski, II, 131.
- przenosić ból** (ross.) pol. znosić ból — III, 43.
- przepaść w egzaminie** (germ.) pol. nie zdać egzaminu — K., Pass.
- przeprowadzić dowód** l. udowodnić — Sk.
- przepuścić okazję** (ross.) pol. pominąć sposobność — K.
- przerobić lekcję** l. opracować lekcję — III, 8.
- przesadzić na inną posadę** (germ.) pol. przenieść — K.
- przesądzać prawom** l. przesądzać o prawach — I, 75.
- przewaga z mej strony** l. po mej stronie — VIII, 86.
- przewidywalny** — który przewidzieć można, **przewidywany** — który przewidzieć było można — IV, 89.
- przy Kannach bitwa** (ross.) pol. pod Kannami — K.
- przy wojsku, przy ułanach** (germ.) l. we wojsku, w ułanach — Sk., K.
- przy szkole nauczyciel** (germ.) pol. w szkole — K.
- przy Warszawie Wilanów** — pol. pod Warszawą — K.

przy Wiśle Warszawa (germ.)
pol. nad Wisłą — K.

przybrać na rozmiarach l. przy-
brać rozmiary — Kr.

przychodzi mi trudno (germ.)
pol. jest mi trudno, spra-
wia mi trudności — K.

przychodzi to (germ.) pol.
znajduje się, jest — Par.,
Pass.

przychodzić w styczność l.
stykać się, obcować — Sk.

przychodzi najłatwiej (germ.)
pol. można wykonać naj-
łatwiej — I, 31.

przyczynić komu co (ross.)
pol. wyrządzić szkodę —
K., IV, 100. Pass.

przyczyniać straty, szkody
(ross.) pol. przyprawiać
o stratę, wyrządzać szkody — VI, 78.

przydawać znaczenia (ross.)
pol. przywiązywać wagę —
SzW.

przydzielić (ross.) pol. przy-
łączyć, przypisać — SzW.

przydzielić do urzędu (germ.)
pol. przeznaczyć — Sk.;
przeznaczyć chwilowo —
III, 13.

przygodny nie przygodni, bo
mówimy: wygodny, pogo-
dny — IX, 6.

przygotować (ross.) pol. przy-
gotować — K.

Przymyki źle użyte: utraciła
na wadze, l. utr. z wagi,
z biężaru; głosować nad
wnioskiem, l. gł. za wnio-
skiem; gromadzić się na
godzinę, l. o godzinie;

przybory do modniarstwa,
l. przybory modniarskie —
I, 9.

przyjąć trzeba, że... l. przy-
puścić — Sk., SzW.

przyjąć udział (germ.) pol.
uczestniczyć — III, 64. IV,
98. VIII, 58. K.

przyjmijmy, że... (germ.) pol.
dajmy na to, że... — I, 74.

przyjmować ton, charakter
(ross.) l. przybierać ton —
IV, 96.

przyjmować lekarstwo (ross.)
pol. zażywać — II, 59.

przyjść do siebie l. oprzyto-
mnieć, opamiętać się —
I, 96. 109.

przyjść na to l. dojść do
czego — Sk.

przyjść w posiadanie l. po-
siąść, zawładnąć — Kr.

przyjść do posiadania (germ.)
pol. nabyć — I, 142,

przykrasa (ross.) pol. ozdoba,
upiększenie — VI, 108.

przykrasić (ross.) pol. upięk-
szyć — K.

przykrócić (ross.) pol. prze-
rwać, wstrzymać — IV,
100.

przyległe dokumenta (germ.)
pol. załączone — I, 105.

Przymiotnik jako orzeczenie:
Było to smutnem
i niepokojącym, l.
było to smutne i niepokoj-
jące — to znaczy, że orze-
cznik przymiotnikowy le-
piej kłaść w tym samym
przypadku, co podmiot —
I, 8. K.

- przymknąć** (ross.) pol. przyłączyć się — IV, 96.
- przymknąć łopatkami** (ross.) pol. przycisnąć — VI, 93.
- przymknęła liga** (ross.) przyłączyła się — III, 130.
- przymknęła łączka** l. granicy — II, 31.
- przynosić ofiary** (ross.) pol. składać, dawać — K.
- przypadka** — w gramatyce, **przypadku** — w drodze i w życiu — IV, 93. Pass.
- przypomnieć i przypomnąć** bez różnicy — IV, 57.
- przypomniałem nazwisko** l. przypomniałem sobie nazwisko; bo jeżeli nie „sobie“ trzeba wymienić komu — K.
- przyprawić o upadek** l. narażić na upadek — Sk.
- przyprawić o chorobę** l. nabawić ohoroby — II, 73.
- przyprowadzenie porządku** (ross.) pol. przywrócenie porządku — XI, 93.
- przyprowadzić o co** l. przyprowadzić o co — Kr.
- przyrębel m. i przyrębła** ż bez różnicy — III, 10.
- przyrównać z czym** l. przyrównać do czego; porównać do czego, l. porównać z czym — K.
- przysłów i przysłowi**, drugie jest prawidłowe (wybrzeży-bezprawi...) pierwsze ana-
- logiczne do słowa-słów i rozpowszechnione, I, 90.
- przysługuje prawo** l. służy prawo — Sk.
- przysłużyć** (ross.) pol. przysługiwać, służyć — SzW.
- przystrojony w dywany** l. dywanami — I, 144.
- przyswoił sobie fntro** (ross.) pol. przywłaszczył sobie — VI, 43.
- przytok** (ross.) pol. dopływ, II, 30.
- przywieść przykład** (ross.) pol. przytoczyć — K.
- przywodzę** — przywieść.
- przywożę** — przywieźć IV, 55.
- przywożny towar** l. przywozowy — IV, 42.
- ptastwo, ptaszek, ptaszyna, ptaszęcy, ptasi, ptasznik**, wskazują na pierwotne *ptach; natomiast ptactwo powstało z ptak, analogicznie do żebractwo, łajdak — łajdactwo itp — I, 99.
- pudełko z cukru** l. pudełko po cukrze — Kr.
- pułk** l. półk — K.
- Punie** przym. punieński — II, 131.
- punkt, na punkcio** (gal.-germ.) pol. z tego stanowiska; punkt wyjścia = założenie — K.
- pustyniowy** l. pustynny, II, 118.
- punktacja** pol. kropkowanie, SzW.

R.

- Rabat** — pol. zniżka, ustępstwo z ceny — K.
- Rabka** przym. rabczański — II, 131.
- rabski** czy **rabczański**? 1. prow i ludowe, 2. prawidłowe od Rabczanin — II, 8.
- radiować** pol. wyskrobywać, wycierać — Kr.
- rajsbret** pol. rysownica — V, 23.
- rajscajg** pol. przybory rysunkowe — V, 23.
- rana oparzona** l. oparzelina, III, 13.
- rana z ukąszenia** l. ukąszenie — III, 13.
- ranga** pol. stopień — K.
- ranna młodość** (ross.) pol. wczesna młodość, IV, 44.
- rańszy** j. ranny — K.
- raport** pol. sprawozdanie, K.
- Rawa** przym. rawski, II, 130.
- (na) razie** l. zrazu, z początku — III, 25.
- razą tą** — używane obok **tym razem** oddawna, chociaż l. lp. jest raz (nie raz a!) — I, 93. II. 57.
- refleks** — pol. odbicie — K., odblask — Pass.
- refleksja** pol. rozważa, rozmyślanie — K.
- reflektować** l. uspokoić, przywieść do upamiętania, Sk., starać się — II, 11.
- reguła** = prawidło — K.; **z reguły** (germ.) pol. zwyczajnie — K.
- rejestr** pol. spis — K.
- rekonesans** pol. zwiady — K.
- rekwizyta ogniowe** l. przyrządy pożarnicze — Sk.
- relacja** pol. sprawozdanie — K., Pass.
- remanent** pol. pozostałość, K.
- renegat** pol. zaprzaniec — K., odstępeca — Pass.
- renowacja** pol. odnowienie, K.
- reperować** l. reparować — K., naprawiać — Pass., Sk.
- reprodukować** pol. odtwarzać — K.
- reputacja** pol. dobre imię, K., sława — Pass.
- resort** pol. zakres władzy — Kr.
- restancja** pol. zaległość — Bl.
- restrykcja** pol. zastrzeżenie, K.
- rewanż** pol. odwet — K.; odpłata — Pass.
- rewelacje** pol. odkrycia, Kr.
- rewindykować** pol. odzyskać, Sk.
- rezolucja** pol. uchwała — K., postanowienie — Psss.
- rezultat** pol. wynik — K., skutek — Pass.
- (w) rękę jednym** l. w jednej ręce, a w dwu rękę, w obu rękę — K., Par.
- rękopis** i **rękopism** bez różnicy — IV, 36.
- (nie) robić sobie nic z tego** l. nie dbać, nie uważać na to — Sk.
- robić w kawle** (germ.) pol. pracować w handlu kawy, K.
- robić krzywdę** l. wyrządzić krzywdę — Par.

- robić łaskę** l. wyświadczyć łaskę — Par.
- robić studia** l. odbywać studia — Par.
- robić uwagi** l. zwracać uwagę — X, 11.
- robić wizytę** l. odwiedzić, Par.
- robić wrażenie** l. sprawiać, czynić — Par.
- robotny urzędnik** (ross.) pol. pracowity — III, 32.
- rocznica stuletnia** (nonsens!) l. rocznica setna, pięćsetna itp. — I, 63.
- roi się książka błędami** l. roi się w książce od błędów, K.
- roіła się sala** l. roіło się w sali, I, 143.
- roją się artykuły** l. roi się w artykułach — I, 140.
- roskoł** (ross.) pol. sekta — I, 140.
- rościć pr.** l. rościć sobie, I, 31; rości sobie prawo — K.
- równo pół godziny** (ross.) pol. prawie pół godziny, II, 102.
- rozbiegane konie** l. spłoszone — Par.
- rozbiegli się** (ross.) pol. rozpierzchli się — II, 31.
- rozchodzi się o co** l. idzie o co — I, 38, Par., K., Kr.
- rozdmuchiwac** nie rozdmuchywać — I, 136.
- rozdziale** l. rozdziele podług wiatr—wietrze, świat—świecie, kościół—kościacie — I, 35.
- rozdzierające cierpienia** (gal.) pol. wzruszające cierp., SzW.
- rozgoryczony** (germ.) pol. zagniewany, rozjątrzony, Sk.
- rozkaz zabraniający** l. zakaz, SzW.
- rozmawiać się** (germ.) pol. rozmawiać — SzW., K.
- rozmienić pieniądze** (ross) pol. zmienić — VII, 48.
- rozpisać konkurs** l. ogłosić konkurs — Sk.
- rozpłacić** (ross.) pol. zapłacić, obliczyć się — VII, 48.
- rozpołożenie domu** (ross.) pol. rozkład — SzW.
- rozsadnik** (ross.) pol. szkółka, SzW.
- rozstawny** (ross.) pol. rozstawiony — SzW.
- rozszerzona odpowiedzialność** (ross.) pol. powiększona, obostrzona odp. — SzW.
- rozumieć pod...** (germ.) pol. rozumieć przez... — I, 32. III, 47. 102. IV, 98.
- rozumieć** l. rozumiem — K.
- rozumiać** l. rozumieją — K.
- rozwaliny** (ross.) pol. zwaliska, ruiny — SzW.
- różnomierny** (ross.) pol. nierówny — SzW.
- rubież** (ross.) pol. kres, granica — a ponieważ ten rubież, to na rubieżu, nie rubieży, SzW.
- rygski** l. ryski, praski — K.
- rynek pieniężny** l. giełda, Sk.
- rynki Europy** l. rynki europejskie — I, 31.
- rywał** l. współzawodnik — K., Pass.
- rywalizacja** pol. współzawodnictwo — K., Pass.
- rzecz w tem** (ross.) pol. o to idzie — K.

(nie) rzecz (nie djeło ross.) pol. nie wypada, nie można — III, 135.
rzeknąć l. rzec — K.
rzeczoznawca (germ.) pol. znawca, świadomeca — Sk.

rząd l. rząd (rzędu), Kr., Pass.
rząd, rządu, rządy, K., Pass.
rzucić się w ramiona l. rzucić się w objęcia — Sk.
rżany stpol. = żytni (reż, rży = żyto) — V, 21.

S.

Sadź (sadzi, sadyą...) = szron śnieżny — I, 137.
sadza = kopeć — I, 137.
saliny pol. żupy solne — Sk.
same najlepsze (ross.) pol. najlepsze — II, 30.
samoudoskonalenie się, niezgrabny N.; złożenia bowiem z s a m o są rzadkie, I, 94.
sanacja — pol. uzdrowienie, poprawa — Kr.
sanatorjum pol. uzdrowisko, K.
sanitarny pol. zdrowotny, K.
sanna droga (ross.) pol. sanna, (sanny, rzecz.), I, 137.
satysfakcja pol. zadosyćuczynienie — K., Pass.
sawojski (ross.) pol. sabaudzki — SzW.
sądzić o rzeczach = mniemać, mieć zdanie;
sądzić rzeczy = wydawać wyrok — VIII, 74.
sąg m. (właśc. siąg); sąga ż. prow. — IV, 56.
sąpierny (prow.) = zuchwały, uparty — III, 83.
schemy pol. postacie — I, 32.
schorzenie l. schorzałość — I, 44.
schwytać do niewoli l. wziąć do niewoli, lub schwytać, I, 11.

segregować pol. oddzielać, porządkować — SzW.
sekatura, sekowanie pol. dokuczanie, nękanie, Pass., Kr.
seminarski l. seminaryjny — II, 117.
sentymnt pol. uczucie — K., Pass.
sentymntalizm pol. czułościowość — K., Pass.
serjo pol. poważnie, naprawdę — K., Pass.
serjozne myśli (ross.) pol. poważne — SzW.
serwilizm pol. służalstwo — K., Pass.
serwitut pol. służebność, K.
sesja pol. posiedzenie — K., narady — Pass.
setek, m. l. sotka ż., III, 94.
sfiogowany pol. udany, SzW., zmyślony — II, 104.
siąść w dorózkę l. do dorózki — SzW.
siedm czy siedem? Skoro siedem-na-ście, siedem-dziesiąt, i siedemset, to wyraźnie mówi, że siedem, I, 55. V, 56. Pass.
siedemdziesiąte lata (niem. i ross.) pol. ósma lat dziesiątka (bo 70 już jest, a 71, 72 itd. to ósma dzies.) III, 132.

- sierść, sierć, szerść**, dobre tylko l.; ostatnie jest brzmienie ruskie — I, 83, SzW.
- silny** człowiek a **mocny** powróż, tam siła czynna, tu bierna — V, 71.
- Skalat** przym. skałacki — II, 130.
- skapierz** l. szkaplerz, IV, 88.
- skarżyć** l. **skarżyć** (skarga), Kr., Pass.
- skielet** l. szkielet — I, 85.
- składnik** węgla, to pierwiastek składowy węgla, nie węglarz, mający skład węgla — I, 11.
- skomplikowany** pol. zawikłany — III, 27; złożony, powikłany — IV, 78.
- skonstatować** pol. stwierdzić, D.
- skowany** (ross.) pol. skuty — SzW.
- skrajnie** (ross.) pol. nadzwyczaj — III, 33.
- skraćć na szkodę** l. skraćć, Kr.
- skrzypaczka** czy **skrzypicielka**?
Pierwsza nazwa szerzy się coraz więcej, chociaż mamy tylko skrzypka nie nie skrzypacza. Skrzypicielka nie przyjęła się — I, 88.
- skon** a **zgon** obie postaci oboczne, prawidłowe i równorzędne — IX, 88.
- skrzynka do...** l. **skrzynka na...** IV, 22.
- skuzynowany** l. spokrewniony — I, 13.
- sławić się** (ross.) pol. słynąć, VI, 113.
- Słonim** przym. słonimski — II, 130.
- słowo** — proszę o słowo (germ.) pol. proszę o głos, K.
- słój społeczeństwa** (ross.) pol. warstwa społeczeństwa — VII, 125.
- Słuck** przym. słucki — II, 132.
- Słupia** przym. słupski — II, 130.
- służyć czem** (ross.) pol. służyć za co — K.
- służyć dowodem** l. służyć z adowód — Kr.
- służyć przy wojsku** l. w wojsku — Kr.
- smakołyki** pr. l. łakocie, przysmaki — II, 54.
- smalec** z niem. (nie szmalec!) — II, 53.
- Sokół Tarnów** pol. Sokół tarnowski — III, 89.
- solenny** pol. uroczysty — K., Pass.
- solidny** pol. rzetelny — I, 32. Pass.
- solidny wiek** (ross.) pol. poważny wiek — III, 32.
- solucja** pol. rozwiązanie, Kr.
- sorta** pol. gatunek, rodzaj, Kr.
- spadłe deszcze** l. deszcze, które spadły — D.
- spóźniać się** l. spóźnić się, Kr.
- specjalista chorób** l. specjalista do chorób, w chorobach — I, 94.
- specyficzny** pol. gatunkowy, swoisty — K.
- spelunka** pol. jaskinia — Bl.
- spiew** l. śpiew — I, 56.

- spolszczyć** — **spolszczać**, wykończyć — wykończyć, spóźnić — spóźniać; tu osnowne **o** nie przechodzi na **a**, jak chodzić — chadzać, mówić — mawiać itp. — I, 58.
- spólny** czy **wspólny**? Obie formy dobre — I, 56.
- spółczuwać ruchom** l. sp. z ruchami — IV, 46.
- spółeczny** i **społeczny**, **spółeczeństwo** i **społeczeństwo**, bez różnicy. Prawidłowa jest **spółka**, **spółeczny** — I, 55. 124. Pass.
- spółwyznawca** czy **współwyznaniowiec**? Tylko pierwszy, drugi to N. niepotrzebny II, 6.
- spór o tem** l. **spór o to** — III, 47.
- spособność zobaczyć** l. **spособność zobaczenia** — K.
- splendor** pol. **blask** — K.
- spopolicony** l. **spopolitowany** — IV, 78.
- spostponować** pol. **zlekceważyć** — I, 32.
- spotkać gościa** (ross.) pol. **powitać** — K.
- spowodować wystrzał** (germ.) pol. **wystrzelić** — III, 97.
- sprawić urząd** l. **sprawować**, **pełnić** — K.
- sprawić obowiązek** l. **spełniać obowiązek** — I, 11.
- spróbuj owoc** l. **spróbuj owocu** — K.
- sprzedawają** l. **sprzedają**, **nastawają** l. **nastają** — I, 7.
- spuścizna** l. **puścizna** — II, 135. Kr.
- stabilizować** pol. **zatwierdzić**, Sk., Bl., Kr.
- srogi** (ross.) pol. **surowy**, **ostry**, K.
- stać** (germ.) jak **stoją** **interesa** l. **idą**, w książce **stoi** l. w ks. **napisano**, **stoją** w stosunku l. **pozostają**, K.
- stać pod wrażeniem** l. **zostawać pod wrażeniem** — Sk.
- stać na bramie** l. w **bramie**, Kr.
- stać w związku** (w stosunku) l. **zostawać w związku** — Sk., Par., II. 59. III, 61.
- stać w drodze** l. **zawadzać**, **przeszkadzać** — Sk.
- stagnacja** pol. **zastój** — K.
- nie stało**, **nie stanie** (ross.) pol. **zabrakło**, **nie będzie**, SzW.
- stajnia**, **stajni** — lmn. **stajnie**, **stajen** — K., Pass.
- stan**, **być w stanie** (gal) pol. **zdołać**, **móc**, **potrafić** — Pass.; **maż stanu** = **statysta**, **polityk**; **racja stanu** = **względy polityczne** — K.
- stanąć pod drzewo** (ross.) pol. **stanąć pod drzewem** — K.
- stanąć na kolana** (ross.) pol. **ukłęknać** — VI, 43.
- starczy mi cukier** (germ.) pol. **starczy mi cukru** — K.
- stary** — **jak stary?** (germ.) pol. **ile ma lat?** — K., Pass.
- stawać w poprzek** l. **sprzeciwiać się** — Sk.
- stawiać wniosek** (germ.) pol. **podać wniosek**, **wnieść**, I, 29.
- stawiać do oczu** l. **stawiać przed oczy** — Kr.

- stawiać pytanie** l. zadać pytanie — Sk., Kr.
stawiać warunki l. podać warunki — Sk.
stawiać żądanie l. zażądać — XI, 108.
stawić wymagania l. żądać wiele od... — III, 114.
Stepki przym. stepecki — IV, 117.
stoi dobrze l. ma się dobrze, Sk.
stoi napisane l. jest na piśmie — Sk.
stojał (prow.) l. stał — K.
stracić, zyskać na powadze (germ.) pol. nieco majątku, z powagi, nieco humoru, z siły — K.
straż ogniowa czy pożarna? Druga nazwa lepsza, pierwsza = niem. Feuerwehr, ale rozpowszechniona — I, 87.
stremowany l. zalekniony, Kr.
strojne szeregi (ross.) pol. sprawne, uszykowane — VII, 115.
strzelać w powietrze l. strz. na wiatr — Sk.
studja ż. (ross.) pol. studjum, SzW.
studyj (ross.) pol. studjów — I, 6.
stworzeńko l. stworzonko — SzW.
subjekt pol. podmiot w gramatyce, lub pomocnik w handlu — K., Pass.
substrat pol. projekt, podstawa — Bl.
substytucja pol. zastępstwo, Sk.
subwencja pol. pomoc, wsparcie — Sk.; zasiłek, zapomoga — Pass
Sucha przym. suski, II, 130.
sukces pol. powodzenie — Kr., Pass.
sukcesor pol. spadkobierca, K., Pass.
suknia (sukni) lmn. suknie, sukien — K., Pass.
sukurs pol. pomoc, posiłki, K.
sukursalny pol. pomocniczy, dodatkowy — Kr.
suponować, supozycja, pol. przypuszczać, przypuszczenie — Pass., Kr., K.
suplement pol. dopełnienie, K.
suplika pol. prośba — K.
swoboda (ross.) pol. wolność, niepodległość — K.
swoją kawę wypilem (germ.) l. wyp. kawę (bez „swoją“, bo cudzej nie pijam) — K.
swój, swoja, swoje używa się zawsze, gdy rzeczownik, do którego się zaimek dodaje, odnosi się do podmiotu, np. mam swoją (nie moją!) książkę, masz swoich przyjaciół, prosimy swoich czytelników, przyznajcie się do swoich błędów — I, 121, SzW., Pass.
symbol pol. godło — K.
symetria pol. równomierność — K.
sympatja pol. współczucie — K., Pass.
symptomat pol. objaw, oznaka — K., Pass.

systemizować pol. ustanowić, uposażyć — Sk.
systować pol. wstrzymać, zawiesić — Kr.
sytuacja pol. położenie — K., zbieg rzeczy — Pass.
szansa pol. widoki, nadzieje, Sk., Pass.
szatyn włos (gal.) pol. włos kasztanowaty — SzW.
szczot(ross.) pol. liczydło, III.9.
szemat pol. schemat, Kr., Pass.
szyzma pol. schizma — K.
szkandał l. skandal, X, 39. Sk.
szklanny l. szklany — SzW.
szkodliwy komu lub dla kogo, bez różnicy — I, 93.
szkontro, szkontrum l. kontrola — Sk.
szkolny prow. l. szkolny — K.
szlaz, Szlązk, szlub, l. ślaz, Śląsk, (lud. Śląsko), ślub, K., Pass.
szłem l. szedłem, ale szłam, szłom — XI, 12. K.
szpilkowe drzewa l. iglaste — VI, 124.
sztuka mięsa (sztuki mięsa), l. niż sztukamięs — K.
szukać za kim l. szukać kogo — I, 30. Kr.
Szumsko przym. szumski — II, 132.
szyldekret, szyldekretowy, pol. żółwina, żółwinowy, albo żółwio wiec, jak pocztowiec — IV, 88.
Szyk wyrazów: odnośnie do w mowie będącego telegramu — D.; l. odnośnie do telegramu, w mowie będącego.

Po z wielką zaciętością wykonanym ataku, l. po ataku, wykonanym z wielką zaciętością — D.

Wierzyć nie chce się, l. nie chce się wierzyć; wiele zaniedbało się, l. wiele się zaniedbało — K.; polski język, l. język polski; pruski król, l. król pruski; północny biegun, l. biegun północny, bo to są cechy istotne rzeczowników i tworzą właściwą nazwę osobnego gatunku — K.

ściągła się do... l. tyczy się... Sk., II, 152.

ściągnąć potwierdzenie l. odebrać, odwołać, wycofać, — D.

ścichła burza (ross.) pol. uci chła — II, 103.

ścielić l. ślać — II, 70.

ścieścić kogo (ross.) pol. krępować kogo — K.

ścieśnianie praw (ross.) pol. ograniczanie — II, 29.

śledzić za czem, śledzić co — II, 71.

śmiali się, od śmiać się.

śmieli, od śmieć — K., I, 138. Pass.

nie śmie (germ.) pol. nie powinien, nie ma prawa — Kr., nie wolno — K.

śmiać, śmieć l. śmieją, śmiem — K.

Śreńsk przym. sreński — II, 132.

(w) **środku lipca** (germ.) pol. w połowie lipca — K.

śryz = płatki lodu i śniegu, płynące po rzece; ze śryzu powstają kry i płyty lodu, I, 28.

świat, świata, nie światu — SzW.

światopogląd N. l. pogląd na świat — II, 41. V, 74.

świeść prow. = siostra żony — III, 83.

świta (frans. suite) pol. orszak — Sk.

T.

Tabaczne wyroby (ross.) pol. wyroby z tytoniu, IV, 137.

taczka (lpoj.), taczki (lmn.), taczek — III, 128.

tak i pyrchają (ross.) pol. coraz to fruną — II, 31.

takiż, takichże... używane w starej polszczyźnie; dziś: taki sam, takich samych, III, 59.

takowy l. on (lub opuszczać całkiem) — K., Pass.

taras m. l. niż terasa, V, 106.

taszczyć (ross.) pol. wlec — VI, 92; ciągnąć — IX, 26.

Tatr czy **Tatrów**? Lepiej **Tatr**, bo w lpoj. brzmiałoby **Tat r a ż.** (rum. tatra = petra, góra) — I, 70.

tą lepiej **tę**, bo to odmiana zaimkowa, którą wprowadzić tracą już zaimki (tamą, samą, naszą, waszą...) ale **tę** jeszcze zachowuje — III, 5. K., Pass.

te słowo l. to słowo — K.

telegrama (ross.) pol. telegram — K.

tem nie mniej (ross.) pol. jednak, atoli — III, 12. 136, VIII, 60. Kr.

tem samem l. wskutek tego, przeto — D.

ten, który... czy: **ten, co.** I jedno i drugie, niem różnicy w użyciu i znaczeniu — I, 71.

ten ostatni l. ten, on (be ostatni) — Kr.

tendencja pol. dążność — K

teorjopoznawczy N. l. poznawczy, lub: z dziedziny teorii poznania — IV, 37.

teren pol. grunt — SzW.

terminologja pol. słownictwo K.

teza pol. twierdzenie — K

tępanie puls pol. bicie, udarzenie pulsusa — IV, 40.

tęsznić, tęsznota l. tęsknić, tęsknota — K.

tłomacz, tłómacz l. tłumacz K., Pass.

tłomaczyć l. tłumaczyć — Pa

tracić na powadze l. z powagi (część), a stracić powagę, wagę, siłę (w całości) I, 136.

Traczykówna l. Traczykówna, jak panny — K.

tradycja pol. podanie — K

trafić kogo (germ.) pol. spotkać; wina trafja kogo, wina spada na kogo — K

traktat pol. ugoda, układ, K

transakcja pol. umowa — K

translokacja pol. przeniesienie — K.

transport pol. przewóz — K.

Trębowla przym. trębowel-ski — II, 131.

1) **trojaki**, 2) **trolsty**, 3) **potrójny**

1.) w trzech rodzajach lub gatunkach (trojake pieczywo) 2.) na 3 części rozdzielony (troista czapka), 3.) z 3 części złożony (potrójny kołnierz — I, 89.

tropikowy pol. zwrotnikowy, SzW.

trudno wyliczyć wszystkiego l. wszystko — I, 41. II, 57.

trudności od strony l. trudn. ze strony — I, 31.

trzechsetletnia rocznica l. trzechsetna rocznica, IV, 120.

trzeci maj l. trzeci (dzień) maja — K.

trzy dużych części l. trzy duże części — Kr.

trzy razy dnia l. trzy razy dziennie lub na dzień, II, 25.

trzymać o czym (germ.) pol. mniemać, sądzić, VI, 110.

trzymać gazetę — zwrot stary, nie germanizm — II, 25; można go jednak zastąpić zwrotem: przedpłacać gazetę, X, 131.

trzymać miarę (niem.) pol. mieć tę samą miarę — II, 99.

trzymać miejsce (gal.) pol. zajmować miejsce — SzW.

trzymać mowę (germ.) pol. wygłosić mowę — Par.; mieć mowę, Sk., VIII, 89.

trzymać służbę l. odbywać służbę — D.

turma l. wieża, więzienie — K.

tusadowy, tukrajowy (germ.) pol. tutejszego sądu, kraju, II, 71.

twardy sąd (germ.) pol. ostry. bezwzględny sąd — III, 96.

Tyber, Tybru (wicher, wicheru) — I, 4.

tyczy się l. tyczy się, III, 93.

tyle, niż l. **tyle, ile** (dziesięć razy tyle, ile ich teatr pomieścić może) — I, 10.

tylko jest przysłówkiem i nie może zastąpić spójnika **ale**: Nie pisał sam programu, tylko doradzał, l. ale doradzał — SzW.

tylny nie tylni — V, 58.

typowy = mający własności typu, np. człowiek.

typiczny = obrazowy, przedstawiający coś w postaci figury — VI, 85.

U.

U mnie jest starsza siostra (ross.) pol. mam starszą siostrę — K.

ubierać suknię (germ.) pol. wdziawać suknię — Kr.

ubikacja pol. pomieszczenie, pokój — Kr.

ubrać buty, czapkę, kapelusz (germ.) pol. wdziąć buty, czapkę... III, 62. 122, 159.

- ubrany w gwoździe** (fr. ornée) pol. nabyty gwoździemi — I, 31.
- ubył król** l. brakło króla, nie stało króla; natomiast: ubyło wody, mąki, ludzi... a więc tylko nieosobowo, przy zbiorowych — I, 89. Pass.
- uchodzi do morza** l. wpada do morza — K.
- uchronić się przed czem** l. uchronić się od czego, Kr.
- uczastek** (ross.) pol. obwód, okrąg, dzielnica — IV, 136.
- uczeń** — uczniowie, uczniów i uczni, bez różnicy, III, 92.
- uczenica** prawidłowe, **uczenica** pospolite — I, 117. XI, 140. Pass.
- uczynił się mrok** l. nastał, zapadł mrok — Kr.
- udały a udany.** Tylko drugi imiesłów jest prawidłowy od czas przech. **udać** (= naśladować, zmyślać); znaczy on tyle, co: nie-szczery, fałszywy, np. udana radość. Natomiast **udały** jest formą błędną, bo **udać** się takiej nie tworzy; od **udać** się mówimy: ten, który się udał, powiódł, ale nie imiesłów przymiotnikowy, I, 58—59. SzW., K.
- udotować** pol. uposażyć — Bl.
- udział przyjąć** (ross.) pol. uczestniczyć — III, 131.
- udzielić dymisji**, bo część całości, jak: udzielić wsparcia, wiadomości itp. — IV, 15. Pass.
- udzielić kredytu** (nie: kredyt), II, 122.
- ugniatać kogo** (ross.) pol. uciskać — SzW.
- ugniatający** (ross.) pol. ciemiężyciel — IV, 44.
- ujawniać** (ross.) pol. okazywać, objawiać — I, 143. X, 103. 117.
- umię, rozumię** l. umiem, rozumiem — VI, 27. K., Kr.
- unormować** pol. uregulować, Sk.
- upięknąć** l. upiększyć, II, 148.
- upodoba** prow. l. upodoba sobie — I, 31.
- upośledzony, upośledzeni** (nie upośledzeni), bo tu osnowne **dź** zmienia się przed **-eny, (-ony)** na **dz** (**śledzony, znęcony, osądzony**) — K.
- uproszczony** (ross.) pol. prosty — III, 61.
- urgować** pol. nalegać — Kr.; przynaglać — Sk., Bl.
- urgens** pol. naleganie — Kr.
- uronić powagę** (ross.) pol. uchybić powadze, XI, 73.
- urósć a urosnąć, usieść a usiąść** pierwsze dawniejsze, drugie nowsze; obie formy poprawne — IV, 36.
- urychlony** l. przyspieszony — IV, 40.
- urzęda** l. urzędy (jak rządy), K. tylko łąc. na **-um** mogą mieć w lmn. końcówkę **-a**: akta, fakta, dokumenta, testamenta — I, 6.
- uschnął i usechł** bez różnicy, II, 119.

uslane punkty (ross.) pol. rozsiane, rozrzucone — SzW.
usiąść na ławkę l. na ławce, K.
usłuchaj radę l. usł. rady, K.
ustąpić miejsce l. ustąpić miejsca — K.
usterka ż., lmn. usterki, usterrek... obok usterk m. (stpol. ustryk), lmn. usterki, usterków, I, 99.
uśmiechniony i uśmiechnięty bez różnicy — I, 131.
utrącić kogo l. obalić, zwałczyć — Kr.

utyfy (źle) l. otyły — IV, 90.
uważam drobnostką (ross.) pol. uważam za drobnostkę, K.
uznać czem (ross.) pol. uznać za co — Kr.
uznawano księżnę (ross.) pol. poznawano księżnę, IV, 43.
użyć czego (nie co) — użyłem pieniędzy — V, 23; użyć sposobu — K.
użyczać co, czy czego? Tylko czego, bo użyczać, udzielać, mają dopełniacz udziałkowy, cząstkowy — I, 41.

W.

W z 4. (ross.) pol. do z 2. schronił się w jaskinię, pol. schronił się do jaskini, włożył palec w nos, pol. do nosa — SzW.
w krótkiej drodze (germ.) pol. niezwłocznie — Kr.
w miejsce (ross.) pol. zamiast — IX, 94.
w międzyczasie (niem.) pol. tymczasem, wśród tego — III, 99.
w odpowiedzi na... l. odpowiadając na... — II, 25.
w pierwszym rzędzie (germ.) pol. przedewszystkiem, głównie — V, 24. Kr.
w prawie jestem l. mam prawo — Sk.
w regule, z reguły (germ.) pol. zwykle, pospolicie — I, 43; zasadniczo, stale — Kr., Pass.
w oddziale i w oddziale bez różnicy — II, 114.

w pierwszej linii l. przedewszystkiem, II, 105. Pass.
w ślad (ross.) pol. po otrzymaniu, wkrótce, natychmiast — II, 31.
w tył odrzucić l. odeprzeć, Sk.
w Wilnie l. we Wilnie — XI, 106.
w zawisłości być (ross.) pol. zależeć — II, 32.
walka na śmierć i życie l. walka na zabój — Sk.
warjant pol. odmianka — K.
wałka pol. straż — K.
wartam, warta l. jestem wart, jest wart — II, 56. 75.
wartałoby l. byłoby warto, K.
wartownik l. stróż — K.
warunkować N. powszechnie l. zależeć — Sk.; zawarować, zastrzec sobie — VI, 8.
wątpić w co (ross.) pol. wątpić o czem — I, 42. VI, 78. K., Kr.

- wąski** = ciasny (ross.) pol. tylko ciasny, szczupły — IV, 101; wąski repertuar = szczupły repertuar — VII, 112. 116.; wąski pogląd = ciasny pogląd — IV, 41; najwyższe kółko = najciaśniej, sze kółko.
- wąskość myśli** (ross.) pol. ciasnota — VI, 92.
- wchodzić w co** l. wdać się w rozbiór — Sk.
- wchód i wejście** bez różnicy, II, 101.
- weksel, weksla** (nie wekslu), IV, 35.
- wentylować kwestję** (fr.) pol. roztrząsać, omawiać — I, 29.
- werenda** l. weranda (portug. varanda) — I, 116. K.
- wersta** (ross.) pol. wiorsta — IV, 116.
- weryfikacja** pol. sprawdzenie — Kr.
- wesele** lmn. wesela (prow.) wesola — II, 57.
- weź** (zam. weźmi) i **weźmij** bez różnicy — IV, 91.
- wgląd w co...** l. wejrzenie w co, nadzór nad czem, zapoznanie się z czem, Kr.; **do wglądu** l. do przejrzania — Sk.
- wiadomem jest** l. wiadomo, K.
- wiarygodny** l. wiarogodny (jak wiarołomny) — Kr.
- wiązać się z kim** (ross.) pol. przestawać, wdawać się z kim — IV, 100.
- widymować** pol. poświadcząć, Kr.
- widział się zmuszonym** (germ.) pol. był zmuszony — K.
- więcej nie przychodzi** (germ.) pol. już nie przychodzi, K., D.
- wieczora** — schyłek dnia, **wieczoru** — zabawa wieczorna — VI, 84. Pass.
- wieczór** na określ. czasu, l. w wieczór, lub wieczorem, SzW., I. 77. 141. IV, 93.
- wiedzony** l. wiedziony; **wiedzeni** l. wiedzieni — K.
- wieje duch** l. tchną duchem, Sk.
- wiek** = sto lat, ale i „czas życia“ (wiek młody, dojrzały, podeszły) — I, 149.
- wielekroć razy** l. wielekroć, albo : wiele razy, bo kroć = raz, (dwakroć = dwa razy) I, 139.
- Wielkanoc**, Wielkiejnocy, Wielkanoc, Wielką nocą, na Wielkanoc, około Wielkiejnocy — III, 126. K., Pass.
- wielu ludzi mniemają** l. wielu ludzi mniema — K.
- większa potowa** l. większa część — IV, 40.
- większy, wyższy na łokieć** (ross.) pol. o łokieć, o głowę — K.
- widzę owada, grzyba**, czy owad, grzyb? Jest w języku wahanie się (zob. „Pana Tadeusza“ III, 266. 288. V, 281.); a więc tak i tak bez różnicy — II, 9.
- winne, powinne** — l. winny, powinny, bo winien odmienia się w l. lmn. rzeczownikowo — Pass., Kr.

wisznia (rus.) pol. wiśnia, K.
Wiśliska przym. wiśliski — II, 132.

wizyta pol. odwiedziny — K.

wjuki (ross.) pol. juki, SzW.

wkroczenie władzy l. wdanie się — Sk.

wlaz m. l. wtęret — IV, 40.

włóknisty przemysł l. tkacki, XII, 77. 105. A. 31.

do Włoch a **we Włoszech** (nie: do Włoszech). 1. jest dopełniaczem, 2. miejscownikiem i mieszać ich nie można — I, 5. K.

wnikać w co (ross.) pol. zagłębiać się — SzW.

wniosek postawić l. podać, zgłosić, krótko: wnieść — III, 96. VI, 135.

wodojasny (wasserhell) pol. przezroczysty, Sk. VI, 111.

wodomyje (ross.) pol. kałuże, III, 62.

wolny bilet l. bezpłatny — Sk., K.

wołanie za czem l. wołanie o co — Kr.

wpada w słowo l. przerywa, Sk.

wpada w zakres (germ.) pol. wchodzi w zakres — Kr.

wpaść (germ.) pol. zbłąźnić się, palnąć głupstwo — K.

wpływ nad kim l. wpływ na kogo — III, 45. Kr.

wprowadzić w humor l. wprawić w humor — IV, 124.

wprowadzić w życie l. w wykonanie — Sk.

wrażenie zrobić l. wrażenie wyrzucić, sprawić — I, 63. 103.

wraży (ross.) pol. wrogi, nieprzyjazny — I, 138.

wrzekomo l. rzekomo (im. bierny od r z e c) — II, 96.

wrzesiński — **wrześniński?**

Od osnowy wrześń + przyrostek -ski, jest wrześń + ski, które dla wymowy łatwiejszej brzmi: wrzes-(ie)ń + ski, lub wrzesiński (jak: bocheński, dubieński, wileński, żabieński...) — II, 7.

wschody roślinne (ross.) l. pędy, III, 28.

we wsi Brzozówka l. we wsi Brzozówce — K.

wsiowy, miastowy l. wiejski, miejski — od tych bowiem rzeczowników (wieś, miasto) nie można tworzyć przymiotników na -ów, -owa, -owo — I, 27.

wskazałem źródło czy **na źródło?** I jedno i drugie; drugie więcej wyraziste — II, 10.

wskazania l. wskazówki, polecenia — II, 140.

wskazany (angezeigt) pol. pożądaný, stosowny, potrzebny — K., I. 104. 152. II, 107.

wskrzeszało poczucie (ross.) pol. budziło się — IV, 44.

wskutku l. wskutek — SzW., Pass.

wspominać czego l. wspominać o czem — I, 140.

współbiednik (ross. interlocutor) pol. rozmówca — III, 134.

współczuję tobie (ross.) pol. współczuję z tobą — K., I, 31. 138. IV, 93, V, 75.
wstawić do budżetu l. wnieść do budżetu — Kr.
wstydzić się przed... l. wstydzić się kogo — K.
wszak zawsze ma być na pierwszym miejscu — K.; (Wszak oni... nie: Oni wszak...) — II, 150.
wszechludzki (ross.) pol. ogólnoludzki, powszechny — SzW.
wszedł na tron (ross.) pol. wstąpił na tron — SzW.
wszelkim kosztem l. za wszelką cenę, bądź co bądź, Sk.
wszelkimi miarami działać (ross.) pol. wszelkimi sposobami i środkami, IV, 42.
wszystkie nij. l. wszystko, K.
wulgarny (ross.) pol. pospolicity, gminny — SzW.
wybitniały cechy l. wyróżniały się — I, 137.
wybrać członkiem czy **na członka** l. obrać na członka (jak: powołać na co, przeznaczyć na co) — I, 30.
wybuchnęło i **wybuchło** bez różnicy — V, 74.
wychodzi za błado l. wygląda błado — I, 142.
wychodzi coś słabo l. wypada, udaje się, np. dramat wypadł świetnie (nie: wyszedł) postaci poematu występowały mglisto (nie: wychodziły) — SzW.
wychodzić z zasady l. opierać się na zasadzie — Sk.

wychodztwo czy **wychodźtwo**? Tylko pierwsze, bo język polski nie ma przyr. **dźtwo** lecz **ctwo**, a niekiedy — **dztwo** — I, 69. Kr.
wyciągnąć korzyść l. wydobyć — VIII, 41.
wyciskać co (ross.) pol. wypierać, usuwać — III, 63.
wydarzony, zdarzony = udany, podług myśli: (Kochan. niezdarzonej goście = niefortunnej, nieszczęśliwej) — I, 102.
wydrapać się na co l. wdrapać się — Kr.
wydusić szybę l. zbić szybę, Kr.
wydział (germ.) pol. zarząd, Kr.
wydziałać się (ross.) pol. wyróżniać się, IV, 44. V, 126.
wygasa przywilej l. kończy się przywilej — Sk.
wyimek l. wyjątek, IV, 88. 89.
wykazać się czem (germ.) pol. przedstawić, złożyć. — Kr.; okazać — Sk.
wykluczyć l. usunąć, wydać — VI, 105.
wykonać marsza jako gry, zresztą wykonać co (nie: czego) — IV, 15.
wykonać do pięciu dni l. w ciągu pięciu dni — Kr.
wykonuje i **wykonywa** bez różnicy — I, 40. Pass.
wykorzystać l. wyzyskać — I, 143. III, 125. IV, 140.
wykręcenie l. zwichnięcie — II, 151.
wyłądować wojsko l. wysadzić na ląd, Sk., bo **wyłądować** jest nieprzechodnie — V, 9.

wyleźć na co l. **wleźć na co**, Kr.
wyłapać listy l. **przejąć listy** — Kr
wyłapać na kradzieży l. **przyłapać** — Kr.
wyłożyć na widok l. **ogłosić publicznie** — Kr.
wyłuszczyć stanowisko l. **wyjaśnić** — Kr.
wymagać czego nie co, I, 8.
wymagania stawiać (germ.) pol. wym. czynić, warunki podać — I, 73.
wymogi N. l. **wymagania, żądania** — IX, 97.
wynieść wyrok (ross.) pol. wydać, ogłosić wyrok — VII, 42.
wynosić wrażenie (ross.) pol. doznawać wrażenia, IV, 104.
wyobrazić prow. l. **wyobrazić sobie** — I, 31. K.
wypadło pomyślnie l. **udało się, powiodło się** — Sk.
wypaść z równowagi l. **stracić równowagę** — Sk.
wypchane okno l. **wybite** — SzW.
wypełniony przez co l. **wypełniony czem** — Kr.
wypisać towar (ross.) pol. zamówić — K; sprowadzać — VI, 92.
wypłat m. l. **wypłata ż.** — K.
wypośredkować (germ.) pol. zbadać — IV, 96. VIII, 89; wysledzić, Kr.; obliczyć, D.
wypowiadać się za czem (ross.) pol. oświadczać się za czem, I, 14. 96. VI, 78. VII, 13.
wypowiedzieć przez język l. **wypow.** językiem — Kr.

wypraszać sobie co (germ.) pol. zastrzec się przeciw czemu — Kr
wypuczone oczy (ross) pol. wybałuszone — III, 32.
wyrazić przez oklaski l. **wyrazić oklaskami** — Kr.
wyręczyć pieniądze (ross.) pol. zebrać, otrzymać — II, 29. III, 131.
wyrósł w bohatera l. **wyrósł na bohatera** — II, 58.
wysłuchać kazanie l. **wysłuchać kazania** — SzW.
wystawić świadectwo (germ) pol. wydać — Sk, Par.
występywać l. **występować**, Kr.
wyszczególniać kogo l. **odznaczyć** — Sk.
wyszedł do emerytury (ross.) pol. przeszedł na emeryturę — XII, 9. 35.
wyszkolony l. **wyćwiczony, wykształcony** — I, 14. III, 6. IV, 41. K.
wyszkolenie l. **przygotowanie, wykształcenie** — IV, 78.
wysłać — wyścieleć — (wysłane łóżko) — ścieleć — **wysłać, wysłę** (nie wyszłę!) (wysłany list) — wysyłam, są to czasowniki różne, chociaż się w niektórych formach zbiegają głosowo, I, 97.
wyspiańskie wina — przymiotnik niezbyt używany, ale możliwy. (Nazw. Wyspiański). **Wyspiarski** = należący do wyspiarza — I, 87; **wysepny** od wyspy, I, 126.

- wyszło zadanie** (ross.) pol. wypadło — K.
wyścielany l. wyścielany — IV, 14.
wytrzymać egzamin (ross.) pol. zdać egzamin — III, 63.
wytworzony przez co l. wytworzony czem — Kr.
wywózka (ross.) pol. wywóz, SzW.
wyzywać wyobraźnię l. urągać wyobr. — IV, 99.
wyzwać opór (ross.) pol. wywołać — K.
- względnie** l. lub, raczej — K. (Np. skazano go na 3 dni więzienia, względnie 3 M. grzywny — zamiast względnie — b. dobrze lub) — I, 74. VI, 11.
względnie do... l. stosownie do... zależnie od... — I, 31.
wziąć l. wziąć (wz - jąć) — II, 24. VI, 27. K.
wziąć fortecę (ross.) pol. zdobyć fortecę — VI, 87.
wziąć udział (germ.) pol. uczestniczyć — Sk.

Z.

- Z dnia na dzień** l. z każdym dniem — Kr.
z przed laty 15 — l. z przed lat 15 — Kr.
z ó się pisze (germ.) pol. przez ó się pisze — K.
z tem l. z tem zastrzeżeniem, dodatkiem — Kr.
z tem wszystkim (ross.) pol. mimo to — VI, 106.
za każdą cenę (germ.) pol. wszelkimi sposobami, Kr.
za pomocą czy z pomocą — bez różnicy — V, 23.
za wyjątkiem (ross.) pol. z wyjątkiem — K., Kr., I, 104. V, 89.
za czem śledzić (germ.) pol. śledzić co — K.
za czem szukać (germ.) pol. szukać czego — K.
za kim żałować l. żałować kogo — Kr.
za usługą lat (ross.) pol. po wysłużeniu lat. — III, 15.
- zaangażować** pol. pozyskać, ugodzić — Sk.
zaangażować się pol. zobowiązać się, zaplątać się — Sk.
zabawkarski l. zabawczarski IV, 57.
zabezpieczyć się od... l. przed... — II, 150.
zachłanność (ross.) pol. chciwość — I, 96.
zacofaność l. zacofanie — IV, 40.
zachwycić niewolnika (ross.) pol. zdobyć, ująć jeńców, II, 31.
zadowolić, zadowolający (zadwo-li-) nie z adwo-li-ni-ć, bo to nie ma nic do czynienia z wolnym — I, 85. Pass.
zadowolniający l. zadowolający (do - woli), VIII, 36. Pass.
zadziałać arch. l. wywołać, wytworzyć — I, 45.

- zafrapować** pol. zastanowić, wyrzucić wrażenie — SzW.
- Zaimki osobowe ja, ty, on** niepotrzebne, gdy przynależność wątpliwości nie ulega, np. (ja) widziałem dobrze, że (on) się ukrył. Ani ja ani on niepotrzebne — to germanizm — SzW., Pass.
- zaistnieć** l. istnieć, nastać, wejść w życie — Kr.
- zaistniały stosunki** l. zapanowały, powstały — D.
- zając — zające — zajęcy** (nie zająców!) — III, 93.
- zajawienie** (ross.) pol. douiesienie — II, 30.
- zakał staropolski** (ross.) pol. hart — IV, 43.
- zakazać obiad** (ross.) pol. zamówić obiad — VI, 43.
- zakazny list** (ross.) pol. list polecony — VI, 43.
- zakładać sumę w banku** (ross.) pol. zastawić — VI, 43.
- zakładając, że...** pol. przypuszczając, że... — I, 139.
- zakopański, zakopiański** — jedną i drugie dobre: pierwsze utworzone od *Zakopan-ego*, drugie od mieszkańców *Zakopian*, I, 38. 134. II, 131. IX, 113.
- zakryć szkołę** (ross.) pol. zamknąć — K., Pass.
- zakusy** (ross.) pol. zachcianki, I, 96. IV, 40. VI, 114. Pass.
- zależnie od tego** l. stosownie do tego — K.
- załogowy folwark** (ross.) pol. zastawny — II, 29
- założyć protest** l. sprzeciwić się — Sk.
- zamach stanu** l. przewrót polityczny — Sk.
- zamarkować** pol. zaznaczyć — Sk.
- zamążpójście** l. zamęście, Sk.
- zamienić** (ross.) pol. zastąpić kogo — VI, 42. K.
- zamieszkały** = mieszkaniec.
- zamieszkaný** = dom, miasto, kraj — K., II, 96.
- zamknąć pensję** l. wstrzymać wypłatę — Sk.
- zamknęli już bramę** (ross.) pol. zamknięto już bramę, K.
- Zamość** przym. zamojski (zamość-ski).
- zapałek** m. l. zapałka ż. — III, 128. Pass.
- zapewne nie zapewnie** — II, 97. K., Pass., Kr.
- zapisany dobrze, źle...** l. mający dobre, złe imię — Sk.
- zapisek** m. l. zapiska ż., lmn. zapiski — III, 6. Pass.
- zapobieżę** l. zapobieży — IV, 14. Pass.
- zapoczątkować** l. zacząć, rozpocząć — W., I, 28. K.
- zapodać** l. podać, zeznać — I, 124., XI, 40. Kr., D.
- zapomnąć** l. zapomnieć, bo cz. prz. zapomniałem (nie zapomnąłem) — Par., Pass.
- zapomniał wszystko** l. wszystkiego — K., IV, 58.
- zapomnieć na co** (germ.) pol. zapomnieć o czym, III, 112.
- zapotrzebować** l. jest potrzeba, I, 137; zażądać — II, 108.
- zapotrzebowanie** l. popyt — K.

- zapoznać** = poznać kogo z kim, nie ma nigdy znaczenia: nie poznać, zaniedbać (niem. verkennen) — I, 71. III, 8. IV, 101. VI, 23. K., Kr., Pass.
- zapoznany** (n. verkannt) pol. nieuznany — Sk.
- zaprzęg** l. zaprząg (zaprzęgu, zaprzęgi...) — SzW.
- zaprzestać tę robotę** l. tej roboty — K.
- zaprzysiąc świadków** l. odebrać przysięgę od świadków — Sk.
- zapuszczać posadzkę** l. zaprawiać posadzkę — Sk.
- zarył się w literaturze** (ross.) pol. zagrzebał się, — IV, 44.
- zasłać** = skazać na wygnanie (arch.) dziś zesłać — I, 102.
- zasługuje osobnego studjum** l. zasługuje na osobne studjum — I, 31.
- zastanowić pociąg** l. wstrzymać pociąg — I, 123. II, 59. Kr.
- zastępstwo firmy** l. przedstawicielstwo.
- zastępca firmy** l. przedstawiciel — Kr.
- zaś** — zawsze na 2. miejscu. (Temu zaś — nie: zaś temu...) — K.
- zatrącać o co** l. graniczyć z czem — III, 47.
- zastrzega, że...** l. zastrzega sobie lub się — bez tego zaimka, czasownika tego się nie używa — I, 8.
- zastrzec się** (sich verwahren) pol. zastrzec sobie, zawarować sobie — Sk.
- zaściągnięte koszule** (ross.) pol. zapięte — SzW.
- zauważyć** (ross.) pol. spostrzec — SzW.
- zawalony obowiązками** (ross.) obarczony — III, 63.
- zawieszać l. wstrzymywać** — I, 160.
- zawieść sprawę** (ross.) pol. wszcząć — II, 29.
- zawistość, zawisty** l. zależność, zależny — IV, 42.
- zawodzić się** (rozpoczynać) (ross.) pol. zawiązywać się, SzW.
- zawzinać się** nie istnieje, tylko dokonane: zawziąć się — SzW.
- zażywać konia** (koń zażywany) = dosiąść — II, 98.
- zbawić herbatę prow.** = zepsuć — II, 42.
- zblamować się** l. pokpić się, Sk.
- zblazowany** l. przeżyty, Bl.
- zborny punkt** jak sporny — II, 100.
- zbywa na czem** = mam zbytek, nadmiar — K., Pass.
- zdawkowy** = lichego gatunku, podlejszy; **zdawkowa dobroć** = dobroć pozorna, zewnętrzna — III, 7.
- zdefiniować** pol. określić — IV, 78. Pass.
- zderzenie pociągów** l. zderzenie się pociągów — I, 132.
- zdobyć na terenie** l. zdobyć teren — Kr.

- zdradzać** (germ.) pol. okazywać, objawiać — K. Można tylko: zdradzać kraj, przyjaciela, zaufanie, a więc w znaczeniu ujemnem: czynić coś ze szkoda. Nie można natomiast: zdradzać zdenerwowania, lecz: okazywać, objawiać. (Kraśiński, Słow. syn.) — I, 26. Pass.
- zdwoić** l. podwoić — SzW.
- zentuzjasmować** l. wzbudzić zapał, zapalić — SzW.
- zespół** (fr. ensemble) l. zestrój — V, 8.
- zoznawać** (ross.) pol. czuć, zdawać sobie sprawę — III, 33.
- zgłosić rekurs** l. założyć rekurs — Sk.
- zgłosić swą pretensję** l. zgłosić się z pretensją — Sk.
- zgłosić wiele okazów na wystawę** l. zapowiedzieć wiele okazów — Sk.
- zgłosić odczyt** l. zapowiedzieć — K.
- zgłosić upadłość** l. ogłosić upadłość, donieść o upadłości — Sk.
- zgoła** używa się w zdaniach przeczących, a wcale w zdaniach twierdzących — K.
- zidentyfikować** pol. uważać za jedno — SzW.
- zjawiskowo** = jak zjawisko (możliwe) — III, 7.
- złamy** (ross) pol. odłamy — SzW.
- złość dnia** (ross.) pol. sprawy bieżące — IV, 42.
- złowonny** (ross.) pol. cuchnący — II, 105. VI, 108.
- złodziej kieszonkowy** l. rzezi-mieszek — Sk.
- złożyć egzamin** l. zdać egzamin — IV, 140.
- zły czas** l. słota — Sk.
- zmanić** (ross.) pol. przynęcić, ułudzić — SzW.
- zmoderować** pol. złagodzić, uśmierzyć — SzW.
- zmyć głowę** (germ.) pol. nartrzeć uszu — Sk.
- znachodzić i znajdować** bez różnicy — III, 41. K.
- znachodzić** (prow.) = napotykać — K., SzW.
- znaczy, znaczy się** (ross.) pol. przeto, więc — K.; to jest, chcę powiedzieć — IV, 15.
- znajomość** (ross.) pol. znajomość — VI, 43.
- znalazłem ją piękną** (franc.) pol. poznałem, że jest piękna — IV, 22.
- zniemożenie** (ross.) pol. osłabienie, znużenie — SzW.
- znenawidził ją** (nie jej), I, 121.
- znenawidzony komu** l. znenawidzony przez kogo — IV, 45.
- znieść karczmę** (ross.) pol. zburzyć — II, 29.
- znosić się** (ross.) pol. porozumieć się, odwołać się, SzW.
- Zosieńka** woł. Zosieńko! (nie Zosieńku!) — SzW.
- zostało ustanowione** l. ustanowiono.
- zostaje stosowane** l. stosowano, bo język polski unika formy biernej — K.

- zostaw to** (germ.) pol. daj pokój — K., III, 62.
- zostawmy tę rozmowę** (ross.) pol. zaniechajmy tej rozmowy — SzW.
- zreasumować** pol. streścić — SzW.
- zregenerować** pol. odrodzić — SzW.
- zręczność** (prow.) l. sposobność — K., SzW.
- zrobić dowcip** l. puścić koncept — Sk.
- zrobić egzamin** l. zdać egzamin — Sk., XI, 53.
- zrobić fiasco** l. nie podobać się — Sk.
- zrobić furorę** l. obudzić zapal — Sk.
- zrobić smutną minę** l. zasmucić się — Par.
- zrobić wielkie oczy** l. zdziwić się — Par.
- zrobić terno** l. wygrać — Par.
- zrucić** l. rzucić — II, 133.
- zrzeka się**. bezokol. **zrzec się** (nie zrzeknąć się), I, 7. SzW.
- zsyłka** (ross.) pol. zesłanie, wygnanie — SzW.
- zwłoka postępowania** l. zwł. w postępowaniu — I, 104.
- zwracam ci uwagę** l. zwracam twoją uwagę — SzW.
- (nie) zwykłem to czynić** (ross.) pol. nie zwykłem tego czynić — K.
- żaden jest** (germ.) pol. żadnego niema. Np.: Tu jest żaden interes — pol. tu niema żadnego interesu — SzW., Pass.
- żarski** od Żaru, **żarkowski** od Żarkowa, **żarecki** od Żarek — IV, 90.
- żeby** w zdaniu przypuszcz. i warunk. l. gdyby, SzW. (w) **żelazie** l. w żeluzie — II, 132.
- żenować się** pol. krępować się, wstydzic się — K., Pass.
- żołędź** l. żołądz (żołędzi, żołędzie...) — SzW., Pass.
- żółta miedz** (ross.) mosiądz, SzW.
- żonaty nieszczęśliwie** l. ożeniony nieszczęśliwie, V, 42.
- żuromski i żuromłński** od Żuromina — IV, 90.
- życzący wziąć udział** l. życzący sobie uczestniczyć, K.
- życzyć** zawsze z siebie, I, 10.
- żydostwo** nie żydowstwo — V, 85. Pass.
- żywiczny** (od żywicy), nie żywicowy — IV, 90.
- Żwinogrodka** przym. żwinogrodzki — II, 131.
- źbić** (prow.) l. zbić — K.
- źmiłować się** (prow.) l. zmiłować się — K.
- żwierzę** l. zwierzę — I, 56. K.

KSIEGARNIA S. A. KRZYŻANOWSKIEGO

POLECA :

- Andersen H.* Wybór najpiękniejszych bajek.
Baczyński St. Wiszary, powieść.
Belza W. Wincenty Pol.
Bertsch H. Rodzeństwo.
Bielański K. Zdobywcy, dramat w 5 aktach.
Bienin-Bielenin W. Złoty królewicz, powieść.
Bogatyński T. Tadeusz Kościuszko.
" Historja Polski.
Bonsels W. Pszczółka Maja, karton.
Braun J. Najazd Centaurów, poezje.
Bukowski J. Krótkie wiadomości o kościele św. Anny.
Chołoniewski A. Gdańsk i Pomorze gdańskie.
" Duch dziejów Polski. Wyd. II.
Chrzanowski Ign. Henryk Sienkiewicz.
Dante. La divina commedia I. piekło.
Dereszczakowa. Łazik, powiastki.
Długosz St. Przed złotym czasem.
Długoszewski i Horowski. Piekarstwo w teorii i praktyce.
Doliński J. Dr. n. techn. Gaz świetlny.
Conan Doyle. Studjum w szkarłacie.
" Znak czterech.
" Wstęga centkowana.
" Skandal w Czechach.
Dybowski K. Dr. Milton i jego wiek.
Ewald K. Czworo miłych przyjaciół, karton.
Feldman W. Virago, sztuka w 4 aktach.
Frąckiewicz M. Józef Ignacy Kraszewski.
Gabryszewski. A. B. C. walki z gruźlicą.
Gacki W. Droga, zbiór nowel.
Goljan Z. Miesiąc Marji.
Gorkij M. Moje dzieciństwo.
Hekker J. F. Ogniska kulturalne w życiu nowoczesnem.
Heywood. Angielski dla wszystkich, metoda języka angielskiego.
Jakubowski M. L. Dr. Wskazówki żywienia i pielęgnowania dzieci.

Jordan i Dobrowolski. Nauka o połoźnictwie. Dla uźytku uczniów lekarzy, zeszyt I.

Kalif Bocian. Cudowne bajki, karton.

Kalina P. Nowa mnemonika, czyli sztuka kształcenia pamięci.

Karłowicz Mieczysław w Tatrach. Z ilustracjami.

Kipling R. Takie sobie bajeczki, karton

Konopnicka M. Szkice, B. Zaleski, A. Asnyk, H. Sienkiewicz.

Kosiński K. Zasadnicze pojęcie o architekturze, rzeźbie i malarstwie.

Kraków, 12 autolitografji w tece.

Krumłowski W. Królowa przedmieścia, wodewil w 5 akt.

Krzyżanowski. Założenia ekonomiki.

„ Bolszewizm.

„ Socjalizm po wojnie.

„ Socjalizm a prawo natury.

„ Wojny Bałkańskie w r. 1912 i 1913.

„ Towarzystwa i stowarzyszenia rolnicze.

„ Walka z drożyzną.

Książka rodowodowa krów i buchajów.

Kwaśny E. Krakowskie dzieci (13 pułk) na polu chwały 1914—15.

Langie K. Gospodarstwo rybne na małych stawach, z 18 rycinam.

„ Pomocnicze nawozy sztuczne i zielone.

„ Krótkie wskazówki dla praktycznego rolnika przy zakładaniu pastwisk trwałych.

Limanowski. 120-letnia walka Narodu Polskiego o niepodległość.

Łukaszkiwicz ks. J. A. Złota książka Polskiej Dziewicy.

Małyszczycy St. Podręcznik przem. młynarskiego.

Marczak M. Biblijoteka Tarnowskich w Dzikowie.

Marchlewski J. B. Dr. Stosunki społeczno-ekonomiczne pod panowaniem pruskiem.

Marden O. S. Wola i powodzenie.

Maupassant. Na morzu.

„ Panna Fifi i inne nowele.

„ Prawdziwa historia.

- Maupassant.* Szalony i inne nowele.
 „ Yvetta i inne nowele.
Mazanowski M. Szkice pedagogiczne.
 „ Z. Krasieńskiego młodociane przekłady.
 „ Gorkij, Czechow, Wieresajew, Andre-
 jew, studja.
Mączyński Fr. Le vieux Cracovie, Rues, Portails, Vestibules.
 „ Ze starego Krakowa. Ulice, bramy, sienie.
 „ Aus alt Krakau. Strassen, Portale, Fluren.
Michalski-Iwieński. Walka o Polskę. Stan obecny kraju.
 Polityka zagraniczna.
Mickiewicz A. Poezje: Grażyna, Konrad Wallenrod, Bal-
 lady i romanse, Sonety, Ody i pieśni.
Mille P. Kamyczek, powieść.
Mulford P. Życie.
Niemojewski A. Rokita. poemat dramat. w 6 akt.
 „ Któż ten mąż.
Pallan St. Zbiór ćwiczeń piśmiennych polskich, podrę-
 cznik metodyczny dla nauczycieli.
 Pamięci Wilhelma Feldmana.
Polzeniusz F. E. Chemja analityczna ilościowa.
Raczyński B. Teorja muzyki (Elementarz muzyczny).
Renan E. Żywot Jezusa.
Rogoszówna Z. W słoneczku, poezje dla dzieci i młodz.
 z ilustr. Zofji Stryjeńskiej, oprawne.
Rostworowski K. H. Kajus Cezar Kaligula, dramat w 4 akt.
 „ Miłosierdzie (Charitas) Misterjum
 w 3 obrazach z prologiem.
Ruskin John. Król złotej rzeki, czyli czarni bracia,
 karton.
Rydel L. Zaczarowane Koło, baśń dramatyczna w 5 akt.
 „ Zygmunt August, dramat, cz. III.
 „ Pan Twardowski, poemat w XVIII pieśniach,
 w druku.
Saysse-Tobiczyk. W śniegach.
Shaw B. Socjalista na ustroniu, powieść.
Smolarski M. Warneńczyk, powieść.
Sołohub T. Drobnny bies, powieść.

Staszewski M. Dr. Karta graficzna niesienia pierwszej pomocy w nagłych wypadkach chirurgicznych.

Swendsen Ole. Bornholmskie baśnie z ilustracjami.

Swiejkowski Br. ks. Z dni zgrozy w Gorlicach od 26/9 1914—2/5 1915.

Swoboda J. Nowa księga Sybilińska czyli 62 prorocत्व.

Szembek A. Ostatni z rodu, pieśń dram. w 1 odsł.

„ Nastroje, poezje.

Wallek-Walewski. Dola, opera w 4 aktach.

Wandyczowa S. Dzieciństwo Fuli, w oprawie.

Wandycz D. Technologja mydła w zarysie.

„ Drożdże. Wyrób i zastosowanie.

Wielopolska M. h. hr. Synogarlice.

Wiśniowski J. Leci liście z drzewa, pięć strof krwawej pieśni.

„ Dolina łez, dwa dramaty z niedawnej przeszłości.

Wyspiański S. Daniel.

„ Kazimierz Wielki, poemat.

„ Klątwa, tragedia.

„ Legenda, tragedia.

„ Noc listopadowa, sceny dram.

„ Sędziowie, tragedia.

„ Wesele, dramat w 3-ech aktach.

„ Autoportret barwny.

Zaleski Cz. Konrad, pieśń.

Zawiliński R. Z kresów polszczyzny, wrażenia podróżnika.

„ Dykjonarz Polski, zbiór alfabet. zwrotów i wyrażeń niepewnych lub niejasnych. W druku.

Zawirowski J. Pieśni Horacego z przedmową prof. K. Morawskiego.

Zdziechowski K. Opoka, powieść.

„ Wizja Krasińskiego. Ze studjów nad literaturą i filozofją polską.

Zimowski K. Z czasów Bolesława Chrobrego, opowiadanie historyczne.

Żuławski J. Za cenę łez. Komedja omyłek w 3 akt.

WYDZIAŁY POLITECHNICZNE KRAKÓW

BIBLIOTEKA GŁÓWNA

I
L. inw. **30241**

Kdn., Czapskich 4 — 678. 1. XII. 52. 10.000

S₁-96

BIBLIOTEKA GŁÓWNA

30 241

PK 349/83 - 100 000 egz.

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

100000340226